

LEF0O**1**D L A A M T S R O E N D L J E A
R O D M N **1** A D S E T M A O 2 B 8 J R 0 1 F
A O 2 B L ' E A S T M O T M A O 2 B 8 **A** R D
T M A O 2 **L** R O E N D **M** J N R A D S E **T** M D
L J N R N T A D S O T **O** S O R D L A M **S** F N
J R S T **L A** E S D **M O R E R A** J N M **D E** 8 0
R O D M N R A D S E T **E** A O 2 B 8 J R **F** 1 F
T M A O 2 B R O E N D **R** J N R A D S E J M D
T R A M L S **M O N T S A N T** O 2 R S A O L D
R O S L E S A 8 S **N** T E B R A D L A M N 0 L
F A T E T F R O M **A** A L O L S T R O J A M O
L E F 0 O R D L A **S** M T S R O E N D L J E A
N A S T N O M A L **T** E O M D E R B S J E N L
R O D **A** N R A D S **N** T E S O R D L A M 0 1 F
M R R **T** M N S N T **O** S T A R O J D A M J A 8
8 J N **S** A D S A O **M A J O R** S T O A A R D B
B R **F E S T A** L E D 2 L O L J E **2 0 0 4** M N
L O L **F** R O A A R D B 0 2 E S D 8 M S **0** R E
M O R M J R A D S E T M A O 2 B 8 J R **0** 1 0
T E N R E R A D S O T E S O R D L A M **2** M T
L E F 0 **S** R D L A A M T S R O E N D L J E A
N A S T **E** O M A L R E O M D E R B M E T A D
S F R A **T** S E T M A O 2 A O 2 B 8 J N R A D
4 2 M **D E L** O D S F A **8** S E **A** O T **L ' 1 1** R
O M A T **M** E R O M S A L **M** L S T O A A R D B
B D E F **B** L M N O R S T **O** A D 8 0 J D E N L
R S E T **R** M E T 8 S N 0 **N** A 4 D E **D** E T A J
R N O M D **E** S **D E** E M **S E T E M B R E** O 2 E F
A O S R T J S 2 O T F D 0 **S** 1 A E T **L** R P O N
M A O 2 B L J E A S **R O J A M** A O 2 B 8 O R D
T M A O 2 B R O E N D L **N** N R A D **8** E J M D
L J N R N R A D S O T E **T** O R D L A M S F N

MANAGEMENT
REPRESENTACIONS ARTÍSTIQUES
I CULTURALS, A.B.C

ESPECTACLES CATALUNYA

TEL. 977 82 50 14
FAX 977 82 54 18
EL MASROIG (PRIORAT)

PÒRTIC

Mentre durant l'estiu verdegem els pàmpols per arreu de les nostres contrades, tot esperant veure madurar els fruits, arriba la nostra Festa Major, la nostra, la de sempre, la que hi participem grans i petits, la que està pensada per gaudir d'uns dies de retrobament d'amics, de familiars, d'antics amors, d'olors de cuina casolana, de carrers engalanats, de gresca i xirinola. Una Festa Major que ens arrela i forma part del nostre patrimoni, de la nostra Història; que és l'estel "fugaç" que ens fa esperar amb ànsia i amb il·lusió veure'n un de nou.

Aquest any hi ha hagut molts canvis que ens han fet veure les coses enterbolides per la boira, però tot i ser una constant del nostre municipi, la boira, també sap bufar amb força el vent que deixa veure les coses clares i veure on esmerçar més esforços per millorar el nostre poble. Tenim previst de condicionar la zona de la font com una àrea de lleure, rehabilitar el castell amb la finalitat de disposar d'un espai que recopili la història i les tradicions del municipi, aconseguir millorar la cruïlla Morera – Scala-Dei millorant així el pas de vehicles, poder acabar de condicionar les dependències municipals d'Scala-Dei i l'ajardinament dels voltants.

La voluntat de fer i millorar i donar i oferir més qualitat, més serveis, més embelliment al municipi són les idees per les que treballem a l'Ajuntament, però per fer-les realitat no depenem del vent, depenem de les subvencions, dels ajuts de les nostres administracions. Sense aquest suport, per molt que ens il·lumini el sol, bufi el vent o tinguem boira, mai no poden fer-se realitat somnis de nits estelades d'un municipi que cada dia vol brillar més sota l'esguard de la Serra de Montsant.

Bona Festa Major.

Josep MIRÓ SABATÉ
Alcalde de La Morera de Montsant-Scala Dei
Agost de 2004

— Celler —
PASANAU

La Morera de Montsant

PRIORAT
DENOMINACIÓ D'ORIGEN QUALIFICADA

VILÀ

MAQUINÀRIA AGRÍCOLA
I DE CONSTRUCCIÓ, S.L.

*Us desitgem una bona
Festa Major*

Vial de servei, Ctra. Alcolea, 11 · Telèfon/Fax 977 311 380 · 43206-Reus

TEMPS D'ESTIU: TEMPS PER A LA LECTURA I PER A LA PREGÀRIA

L'escut i el nom de la cartoixa d' Scala Dei (escala de Déu) sempre m'han fet pensar en un episodi de l'Escriptura i en un mètode de pregària anomenat "lectio divina". Tots sabem prou bé que l'origen de la cartoixa és més acurat i complex que la llegenda que pretén explicar-lo, però com a llegenda ens aproxima a donar una explicació sobre el significat del nom i l'escut d'Scala Dei: una escala amb una creu al cap d'amunt i uns àngels al seu voltant. Qui sap si els fundadors de la nostra cartoixa es van inspirar en el somni de Jacob i en el mètode de la lectio divina per donar nom a la nova cartoixa. Scala Dei és l'escala de Déu, o millor dit l'escala d'accés a Déu, indicant el lloc escollit per aquest intercanvi. El llibre del Gènesi ens conta com el patriarca Jacob *"tot somiant, va veure una escala que, des de terra, anava fins al cel. Els àngels de Déu hi pujaven i baixaven"* (Gn 28,12) . El mateix Jacob ens explica el sentit d'aquell somni: *"realment el Senyor és present en aquest lloc... És la casa de Déu i la porta del cel"* (Gn 28, 16.17). L'escala és símbol de la proximitat de Déu als homes i lloc d'accés dels homes cap a Déu.

El segon aspecte que m'ha fet pensar l'escut és el mètode de lectura i pregària a partir de la paraula de Déu anomenat "lectio divina", que també ens parla d'uns graons a pujar per accedir a Déu. Precisament aquest mètode va ser creat per un cartoixà, anomenat Guigó II, que va ser prior de la gran Cartoixa i autor de "la scala claustralium" l'escala dels monjos, amb quatre passos o graons a seguir: *lectio, oratio, meditatio, contemplatio*. Aquesta obra està inspirada en una altra d'Hug de Sant Victor, que proposava cinc graons a la seva escala, afegint-hi a les anteriors l'*operatio*.

Aquest mètode antic ens ajuda a la lectura de la paraula de Deu i a la pregària, amb el símbol de l'escala com element d'accés a Déu. Una escala arrelada a la nostra terra i a la nostra història i que ens apropa a Déu i per la qual Ell també s'apropa a nosaltres. Com aquell que puja una escala, graó a graó, la pregària està feta de diferents passos que ens ajuden a "pujar vers Déu", sempre tenint els "peus" de l'escala ben fixats a la terra i la vida on vivim i som.

L'esglaó que afegeix Hug de Sant Victor és prou important com per comentar-lo, l'*operatio* és la acció conseqüent del qui ha pregat i meditat la paraula de Déu. Aquest graó ens apropa a la vida, unint la pregària i el compromís. Altres autors afegixen algun altre graó, com per exemple el del *ruminatio*, el fet de rumiar de nou allò llegit per treure'n més profit.

Els diversos "graons" o passos de la lectio són: lectio, meditacio, oratio, contemplatio, escrits en llatí, encara que prou bé s'entenen encara (lectura, meditació, pregària, contemplació).

Les tardes (o matins) d'estiu conviden a la lectura i per què no a la pregària. Potser aquest senzill esquema de l'escala ens hi ajudarà, no tinguem por d'agafar la Bíblia i fer la lectio. Primer pas la *lectura*: escollir un text de l'evangeli (potser el del

Magdalena Sabaté Català

(Autoservei CECI)

VERDURES
I
QUEVIURES

C/ de l'Església · Tel. 977 821 022
43360 Cornudella de Montsant (Priorat)

1904 - 2004 1 r CENTENARI

Crèdits a socis i venda de
productes fitosanitaris, adobs, etc.

La
Nova
Botiga

Pla de l'Església, 1
CORNUDELLA DE MONTSANT
(Tarragona)

VENTA
D'EN
PUBILL

MENJARS TÍPICS

Cruïlla
Poboleda - Cornudella
Tel. 977 / 82 10 77
TARRAGONA

diuenge) i llegir-lo amb calma, com si mai l'haguéssim escoltat, com si fos la primera vegada que el sentim i aprendre de cada paraula que hi ha i de les persones o fets que ens són narrats. Aquesta lectura ens porta al segon pas, la **meditació**: interioritzar la paraula escoltada, preguntar-nos què ens diu a nosaltres, quin missatge ens aporta, quina lliçó ens dóna, a qui van dirigides aquelles ratlles de l'escriptura, potser a mi? El tercer pas és la **pregària**: el diàleg amb Déu, Ell ens ha parlat en el text, ara li responem amb la pregària ja sigui, de súplica, o de petició, o d'acció de gràcies o de perdó o de queixa confiada i esperançada... La pregària i el quart pas van estretament units, la **contemplació**: que com bé indica el seu nom ens convida a fixar-nos i mirar amb atenció, sobretot amb els ulls de la fe, el Senyor que ens ha parlat, del qual hem après una lliçó de vida i amb el qual estem pregant.

Afegint als quatre graons els altres dos, el sisè pas seria el **rumiament**: l'acció de rumiar és sotmetre quelcom un cop i un altre a la consideració mental. És a dir, tornar a rellegir allò llegit i treure'n de nou profit, o bé quedar-nos amb alguna frase i repensar-la o repetir-la per a interioritzar-la. Això ja ens portarà al darrer pas, l'**acció**: imprescindible en l'ascensió d'aquesta escala, o més ben dit, per a baixar-la de nou. Perquè la pregària ens ha de portar sempre a la vida de cada dia i als nostres germans, a implicar-nos i conaprometre'ns per un món millor i més just, constructors del Regne de Déu que per mitjà nostre està a prop de tots.

Aquest passos ajuden a aproximar-nos a la lectura de la paraula de Déu, a la pregària i a tornar a la vida. La pregària ens apropa a Déu i també al germà, la paraula de Déu llegida ens nodreix, és un veritable diàleg amb Déu que demana la nostra resposta en la pregària senzilla i confiada.

Amics quan vegem l'escut de la nostra Scala Dei pensem que ens convida a apropar-nos més a Déu i al compromís que la nostra fe suposa.

Bona lectura i pregària per als qui vulguin aprofitar aquest mètode antic i alhora ben actual.

I bona festa major d'enguany a tots els fills i filles de La Morera de Montsant.

Mn. Amador CANALDAS.
Rector de La Morera de Montsant.
Agost de 2004

FONDA EL RECÓ

**CUINA CASOLANA
BANQUETS
HABITACIONS**

Plaça de la Vila, 10
Telèfon 82 10 32
43360 CORNUDELLA

JASANS i JASANS

**Electricitat, Calefacció
Fontaneria, Climatització
i Serralleria**

Plaça Sant Joan, 5 - Tel. 977 82 10 71
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT

ENTREVISTA A "ESPERANÇA" PORQUERES PIÑOL DE CAL JOANET DOMINGO

"¡Sóc nascuda aquí a La Morera el 1913, o sigui que tinc 91 anys, ja sóc de les més grans que queden al poble!"

Comença l'Esperança directament abans de fer-li cap pregunta (val a dir que altres anys la Vanessa havia intentat entrevistar la seva tia Esperança i no havia estat possible; esperem que no s'enfadi)

I de quina casa és?

-De Cal Joanet Domingo, aquesta mateixa casa que ara estem.

No em dic Esperança em dic Exuperància perquè m'era padri un sabater de la Pobra de la Granadella (que ara es diu Bellaguarda). La mare (la Consuelo) era d'allà, de Cal Sil i el meu pare (el Joan) era d'aquí. Abans sempre hi havia un Joan en aquesta casa però amb el meu germà Benito es va trencar la tradició perquè li era padri el Marcelino de Ca l'Agneta On era Ca l'Agneta?

-Aquí al mateix carrer on ara hi ha Ca la Glòria abans eren dues cases: Ca l'Agneta i Ca la Bòlia.

Doncs com et deia el padri del meu germà no li va voler posar Joan i li va posar el nom del dia que va néixer.

Després el Benito va continuar la tradició i li va posar Joan al seu fill.

Quants germans eren?

El Josep i el Joan que va morir; l'Onorata, l'Agripina, jo, entremig meu i de la Teresa una altra noia que va morir, la Teresa, el Benito i l'Elvira (la que viu al Brasil).

Els tres germans grans (Josep, Onorata i Agripina) van estar ben cuidats per l'àvia i estaven ben aposentats. Però a partir de mi va començar la pobresa. Que jo recordi una sola vegada vaig veure matar un porc a casa. Jo anava a la Raimunda del Forn a buscar pa i em deia que fins que no paguéssim tot el que li devíem que no em podia donar res. (Tenia tres fills, en Ramon, l'Adolfo i la Malena). En aquells temps anàvem 3 cases a la setmana a pastar el pa al forn per als quinze dies següents. I un cop pastat posàvem el pa al forn de llenya.

*L'Agripina, l'Elvira,
l'Esperança i la Teresa*

Als 13 anys me'n vaig anar cap a Barcelona a servir perquè l'Onorata i l'Agripina ja hi eren.

Es posa a riure i comenta que se n'acaba d'enrecordar d'una anècdota que va viure de molt jove.

Aquí a La Morera tenia un veí que era de la mateixa edat que jo i sempre jugàvem i a mi m'agradava. Per altra banda a Barcelona hi vivien també unes germanes d'una altra casa d'aquí La Morera i com que érem amigues anàvem a ballar a la Casa del Poble que hi havia a Barcelona, al carrer Casanoves. Elles volien que jo em casés amb el seu germà, però a mi no m'agradava ell m'agradava el veí, però el germà de les meves amigues es pensava que érem "novios". Un dia em va venir a veure a Barcelona i em va demanar "un beso" i jo no li vaig voler fer i li vaig tancar la porta. (Jo era molt joveneta i després em vaig fer un tip de plorar fins que va arribar la meva germana i em va consolar).

Me'n recordo que a mi de jove em deien "el bancalet de Cal Domingo".

Més tard em vaig posar a servir on servia l'Onorata perquè ella es va casar i jo em vaig quedar allí treballant fins que també em vaig casar amb un noi que es deia Ernesto.

L'Ernesto, el meu marit, el vaig conèixer un dia que sortia a ballar amb la meva germana Teresa i unes amigues seves per Barcelona. Ens vam casar pel civil el segon any de la guerra (l'any 1937), però només vam estar casats 13 o 14 mesos. L'Ernesto estava fent el servei quan va esclatar la guerra i el van fer marxar cap al

L'Esperança i el seu marit Ernesto

front; allí es va posar malalt i el van fer tornar a casa. Un cop va estar curat es va posar a estudiar per ser oficial, cosa que no tothom podia fer, però donava la casualitat que ell tot i no tenir mitjans, tenia estudis. (Havia estudiat becat pels Jesuïtes del carrer Casp; els Jesuïtes tenien com a norma, en aquells temps, pagar els estudis a algú que no s'ho pogués permetre i el van escollir a ell perquè els seus pares eren conserges del Centre Catòlic de Gràcia i havien agafat coneixences amb els Jesuïtes). Així que va entrar a l'Escola de guerra i es va fer oficial.

Mentrestant jo m'havia quedat embarassada, em faltaven potser dos mesos per tenir la criatura i un dia que estava fent cua per aconseguir la racció que em tocava de menjar, una senyora que portava un cistell molt gros

em va donar un cop, em vaig començar a trobar malament i me'n vaig tornar cap a casa. Al final vaig anar de part, però com que la criatura encara no estava col·locada va néixer morta, es va ofegar. Això va succeir a l'abril i el 29 de juny (Sant Pere) per segona vegada van enviar l'Ernesto al front, i des d'aquell dia mai més no en vaig saber res. O sigui que no vam tenir temps per tenir cap més fill. Jo que sempre deia que volia tenir dotze fills, no en vaig tenir cap. Però tinc nebots. I, especialment el Joan que és el que més he tingut a casa, em sembla com si fos el meu fill, encara que a tots me'ls estimo molt.

Després d'haver perdut el fill i el marit vaig quedar molt desanimada, només anava d'església en església, sentia com una necessitat i església que veia, església a la que havia d'entrar. I així vaig passar una bona temporada.

A l'entrar a governar en Franco, no volien reconèixer els matrimonis que s'havien fet durant la guerra i al morir el meu marit no em volien donar la viduitat. A més a més em vaig quedar sense papers perquè la meva sogra (amb la que vivia), va agafar por i va cremar tots els papers que tenia a casa, sort que en duia un al bolso i aquest em va servir per poder demostrar que era casada, però fins al cap de deu anys no em vam arreglar els papers i fins que no va entrar al govern el Felipe González no em van donar la pensió que em tocava, perquè el meu marit era oficial i a mi em pagaven el sou d'un soldat ras.

Un dia de 1966 van venir a casa unes senyores que ens parlaven de la Bíblia (eren Testimonis de Jehovà). A mi m'agradava anar a combregar, però no m'agradava gaire confessar-me, i segons elles deien, entre altres coses, només que un mateix es confessi amb Déu ja n'hi ha prou. Vaig començar a conèixer més aquesta forma de creure i ara ja fa 34 anys que sóc Testimoni de Jehovà. Crec en Déu i en Jesucrist, però en cap més Sant.

Quin tipus d'establiments recorda que hi havia al poble?

-El Forn, com ja t'he dit

El cafè el recordo a Ca la Salut (hi feien ball i cafè). Després hi havia el Cafè de baix (Cal Capó) que era el cafè dels rics (les cases riques eren Cal Grau, Cal Ros i Ca l'Estenislau) el Cafè de dalt (Ca l'Estanc) que era el cafè dels pobres. Un cop acabada la guerra ja eren tots dos iguals.

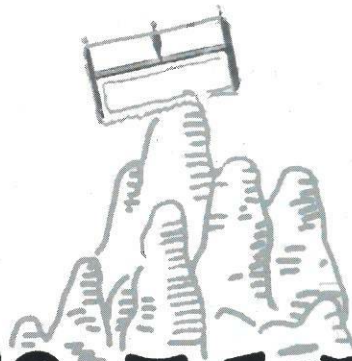
I botigues?

-N'hi havia a l'Estanc, a Cal Rosalí, a Cal Sardà i també aquí a casa nostra. Quan la mare es va morir entre l'Agripina i el Benito van posar la botiga.

Algun ofici?

-L'avi de la Maria Dolors de Cal Fusté era fuster.

Hi havia dos molins d'oli, el Molí del Grau (que era al carrer que ara es baixa per anar a la piscina) i el Molí del Franquet (que era on ara hi ha el xalet del Peyra) A moldre la farina anaven cap a Siurana, allí on hi ha el pantà hi havia un lloc on

MONTSERRAT

Regals - Souvenirs

c/ Saragossa, Edif. Alfonso I, Local 5 - Telf. 38 17 64
SALOU - Costa Dorada

CASA PORQUERES

EMBOTITS ARTESANS

JOSEFINA PORQUERES BORRÀS

10.16833-T

C/ ESGLÉSIA, 19 - TEL. 977 82 10 83
CORNUDELLA DE MONTSANT

anaven a moldre. Recordo que el pare marxava amb el "matxo" carregat i estava tot el dia fora.

I quins cultius ha vist?

Nosaltres teníem olives, vi, avellanes, fruita(prunes, peres del castell),safrà, ...jo hi he vist de tot al tros que tenim a la font. Hi havia un maset de 2 pisos.

També teníem un cup però no el feiem servir, perquè la verema sempre la posàvem junt amb els de Cal Merlo al cup de Cal Xollat, aquí al carreró sense soritda que hi ha una mica més avall.

I la Festa Major quan era?

La Festa Major, jo sempre l'he vista el dia 8 de setembre. Es feia ball a la plaça i les Majorales eren gairebé sempre la Regina (que es va casar amb l'Adolf del forn), l'Asunción (que era casada amb un de Ca l'Amigo i que tenien una botiga de queviures a Barcelona) i la Maria de Cal Mateva, alguna vegada la Maria de Cal Capó, ...després de la Festa Major d'aquí anàvem a la de La Pobla de Granadella que era a la capvuitada. (al cap de vuit dies)

Ha pujat mai a Montsant?

Sí, moltes vegades. De petita anava amb el pare a buscar rovellons i em deixava sola en algun lloc i després quan tornava em trobava plorant perquè em pensava que m'havia deixat abandonada.

He estat a la Cova Santa, al Barranc dels Pèlags (un cop vam fer un arròs al mig del barranc),...

Hi ha una cosa que vull que posis, que és els noms de les persones que més m'han estimat i que van estar per mi quan era petita i ho necessitava: la Serafina de Cal Merlo (la mare de tots els que hi ha ara); la tia Miró (la Marieta) que sempre ens donava berenar, l'anàvem a veure i li deiem que la mare no ens n'havia donat i ella ens en donava, a més la meva millor amiga era la Maria de Cal Miró, la seva filla, amb la que anàvem sempre juntes a tot arreu; i el Basilio de Cal Rosalí. També el Delfi de Cal Grau, que recordo que quan festejava amb la Remei de Ca l'Amigo jo sempre anava amb ells (a destorbar-los, penso ara) i ell tenia molta paciència. Tots ells es van portar molt bé amb mi.

Com a cosa curiosa l'Esperança ens comenta que al carrer que baixa des de casa seva a l'església hi havia dos perxes: un que era un apèndix de casa seva (on hi tenien una habitació amb una finestra que aguaitava al carrer, a la banda de dalt) i creuava el carrer, i l'altre a la part de baix del carrer sortia del que avui és el pati de Cal Jana i també creuava el carrer fins l'altra banda.

Núria CRIVILLÉ MIRÓ

Agost de 2004

Fotos cedides: Esperança Porqueres

MAS DOIX

Celler Mas Doix S.L.
C/. Carme, 115 - 43376 Poboleda
D.O. Priorat. Espanya.

Tel. 34 639 356 172
Fax 34 977 827 178
masdoix@bsab.com

J. DOIX - MAT, S.L.

INSTAL·LACIONS ELÈCTRIQUES
FONTANERIA, CALEFACCIÓ, TV,
SERRALLERIA I REPARACIÓ DE
MOTORS I MAQUINÀRIA

Raval, 10 · 43376 POBOLEDA (Priorat)
Tel. 977 82 70 40

EL FITAMENT DE 1628

I ELS TERMES DE LA MORERA I CORNUDELLA

A principis del segle XVII, el comte de Prades tenia problemes econòmics i, per tal de solventar-los, el 1628 va vendre a cartixa els drets que tenia sobre el priorat. Llavors, i per tal de delimitar els territoris que a partir d'aquest moment quedaven exclusivament a mans d'Escaladei es va fer un nou fitament¹. Per això, aleshores, cada part va nomenar els seus pèrits: el comte va elegir Gaspar de Torrella, natural de Cardona, doctor en Dret, governador i assessor general de les baronies d'Arbeca, Juneda i Oriola; Bartomeu Toda, de Cornudella, batlle general del comtat; i Antoni Tolrà, d'Ulldemolins, tesorero general del comtat. Per la banda d'Escaladei va ser elegit el monjo Andreu Peris, síndic i procurador del monestir, que comptà amb l'assistència del monjo Pere Joan Grau.

Però com que el fitament també afectava les confrontacions dels pobles, tant de la part del comtat com la del priorat, també se'ls va convocar per tal que cadascú pogués defensar la rodalia del seu terme. De manera que els pobles afectats, a mesura que els pèrits recorrien els seus termes, també hi enviaren llurs representants. Tots ells, a més, anaren sempre acompanyats d'un mestre de cases, que en el tram que ara ens interessa —el que resseguia la línia divisòria entre la Morera i Cornudella— va ser Joan Franquet, de Garcia, i d'un cert nombre de persones més que l'ajudaven. La funció d'aquest mestre, com veurem, era la de fer, o refer, segons el cas, els mollons, les fites i les filloles que al llarg del recorregut anaven delimitant els termes.

El fitament va començar el dia 20 de març a la cogulla del bosc de l'Arquebisbe, lloc on confronten els termes d'Arbolí, Alforja, Cornudella i Porrera. Des d'allí marxaren en direcció a l'oest fins que arribaren al coll de Porrera, dit aleshores coll de Godofré o de les Marrades. Ara en aquest punt coincideix el terme de la Morera amb els de Poboleda, Porrera i Cornudella. No era però així el 1628, com veurem seguidament. De totes formes, per ser avui el punt d'inici del terme de la Morera per aquest sector, començarem des d'aquí a seguir el fitament a la menuda i, mercès a que s'ha conservat el document íntegre, ho farem emprant les seves mateixes paraules².

El 21 de març es trobaren al coll els fitadors i els representants dels llocs de Cornudella i Porrera, als quals se'ls uniren els de Poboleda i tots junts començaren el recorregut:

[...]attrobaren en lo recost que està en mig de dit coll de Godoffré, a la part de llevant del camí qui va de Porrera a la volta de Cornudella, un fonament de pedra y argamassa en rodó que clarament se vey a ser lloch de molló y manant desfer aquell al dit mestre Joan Franquet, mestre de cases, se trobà en lo fonament de

aquell alguns trossos de cagaferro, indubitat senyal de molló. E així mateix atrobaren al costat de aquell, a la part del camí, una fita de pedra blanca de sis palms, o més, de llarch y cerca de dos de amplària, tenint en la una part sculpida una escala ab una creu en lo cap, que són armes pròpies del monastir de Escala Dei, ab ses filloles [...] y una contrafita que serveix de estronch, denotant que lo terme de Porrera acaba de afrontar ab lo dit comptat en dit lloch y també designe y denote per hont se ha de proseguir dit fitament en ves tremuntana, deu allant per lo torrent avall a la volta de Cornudella. La qual fita y filloles, per estar ben assentades y possades, no's mogueren, emperò la contrafita per estar rompuda se manà a dit mestre Franquet la tragués hi ni posàs un altra, y fes y fabricàs un molló de pedra y guix, y argamassa, en lo mateix fonament [...], dextant-lo de alçada de onze palms poc més o menys, y en lo fonament de aquell possà vidre, carbó y cagaferro, y possà dita contrafita de pedra llacolella en lo mateix lloch a ont estava l'altra que se'n avia llevat".

A continuació,

"anant de ves tremuntana y baixant de dit coll de Godofré, eo de les Marrades [...], devallant per lo torrent avall, a la volta de la vila de Cornudella y passant lo dit torrent o barranch, arribant a un costaret, aygua vesant a la volta de ponent del camí general que va de Porrera a Cornudella y pujant dalt a la hera del mas per avuy dit de Barthomeu Criveller de Porrera y antigament lo mas d'en Oliver, y passant la dita hera y anant de ves lo dit barranch, o torrent, a ont per confrontar en dit lloch lo terme de la Morera del dit priorat de Scala Dei, després de ésser estada cerciorada la universitat de aquella per lo interès li podie tocar en rahó de dit fitament, assistiren los honorables Gabriel Cabrer y Francesc Miró, jurats de dit lloch, prohòmens per est effecte per dita universitat nòmenats y elegits, los quals, juntament ab totes les dites parts y prohòmens, atrobaren en dit lloch ya designat una fita ab dos filloles de pedra llacolella, la qual per estar ben assentada, de consentiment de les dites parts y prohòmens no's toca. La qual fita tenia correspondència a la prop designada contrafita y molló posats en lo pròxim dit coll de Godofré eo de les Marrades y juntament designava per ont se avia de proseguir dit fitament que és part en ves sol hixent y tremuntana. Y per millor designació y divissió de dit fitament, precehint deguda deslberació entre dites parts y prohòmens, fonch determinat per los dits se fes y fabricàs en dit lloch, junt a la dita fita, un molló de pedra, argamassa y guix, y així per les dites parts y prohòmens fonch manat al dit mestre Joan Franquet fes y fabricàs lo dit molló, lo qual en continent obtemperant a dit mandato, féu y fabricà lo dit molló de pedra, guix y argamassa, edificant-lo part de sobredita fita de alçada de onze palms poc més o manco, deixant en lo fonament de aquell vidre, carbó y cagaferro".

El terme de la Morera, doncs, començava al mas d'en Criviller, que sembla que

podria correspondre al conegut modernament com el mas del Cerdanyès.³ De tota manera també podria ser algun mas més proper al coll de Porrera i avui desaparegut i potser situat dins l'actual terme de Cornudella. A partir d'aquí fa l'efecte que si més no en alguns sectors, com pot ser en el cas de la zona de Sant Marcell,⁴ la línia divisòria seguia per l'interior de l'actual terme de Cornudella:

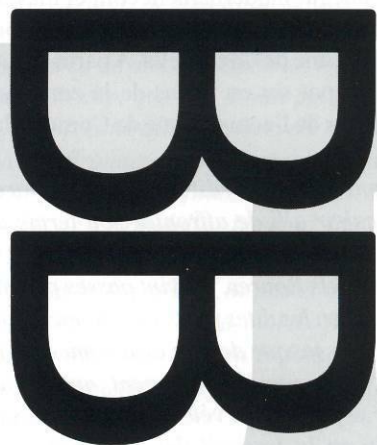
"E més avant [...] baixant del pròxim dit lloch a ont dexaren los prohòmens de la vila de Poboleda per acabar allí de afrontar son terme ab lo de Cornudella, y passant lo dit barranch y anant per lo camí general de ves Cornudella, y arribant a un collet vulgarment dit dels Roures, y a vint passes poc més o menys de dit camí a la part de llevant, atrobaren les dites parts y prohòmens uns vestigis, o fonaments en rodó, de pedra y argamassa, que denota evidentment lo lloch de molló [...], los sobredits determinaren, de comun consentiment, que per a millor divisió de dit fitament y perquè millor se puguessen véurer y divissar los uns mollons y altres, se hedificàs un molló nou en lo trascal del coll Trencat que immediatament se seguia y al costat del dit molló dirruït se trobà una fita ab ses filloles de pedra llacolella [...], la qual fita ab ses filloles per estar ben assentada [...] no's tocà".

Després,

"[...] baxant del pròxim dit coll dels Roures y anant per lo camí general la volta de Cornudella y arribant al trascal que és entre lo tossal de les Porreres y lo coll Trencat, vulgarment dit en lo dit coll, a sinquant passes, poc més o menys, del dit camí general, a la part de ponent, en dit lloch atrobaren una fita de pedra blanca ab dos filloles de pedra llacolella esculpida en dita fita una escala ab una creu mirant al priorat que són armes pròpies del dit monastir de Scala Dei [...], la qual fita per estar ben possada [...] no's tocà, ans bé, inseguint la determinació se avia fet en lo dit coll dels Roures, manaren los sobredits al dit mestre Franquet fes y fabricàs en dit lloch un molló nou [...], restant sempre lo comptat a la part de sol aixent y lo priorat de Scala Dei a la part de sol ponent.

"[...] anant per dit camí general, arribaren a la serra qui devalla del tossal de les Porreres en lo coll vulgarment dit de la Fembra morta, cassi a mig lloch de dit coll ayguavesant a la part de dit comptat a ont trobaren un molló mig derruït de alçada de sinch palms poc més o menys fabricat de pedra y argamassa y al costat de aquell a un palm poc més o manco, una fita ab ses filloles de pedra llacolella [...] y per estar ben possada no's tocà, emperò manaren [...] al dit mestre Joan Franquet que rehedificàs y acabàs de fer lo dit molló, lo qual [...] lo acabà de fer de pedra y argamassa, reparat tot de guix, dexant-lo de alçada de onze palms poc més o menys.

"[...] devallant del dit coll de la Fembra morta y anant per lo dit camí general en

Suport per
als sentits

Òptica Martra & Sanromà S.L

Monterols, 28 - 43201 REUS

977 34 52 52

Fax: 977 34 33 66

ves Cornudella, a la que arribaren al camí general que va del Camp a la vila de Poboleda, prengueren dit camí, anant-se'n de ves Poboleda eo sol ponent, y passant lo riu dit vulgarment de Ciurana y girant-se a la volta del coll dit de Sant Marcell, devall lo masset enderrocat vulgarment dit del Xop, que està devant lo pas dit del Xop, qui va del Camp a Poboleda, prop de una olivereta de ves tremuntana, atrobaren una fita de pedra blanca esculpida en ella una escala y una creu [...] y, als costats de aquella, dos filloles de pedra llacolella que, per estar ben assentada y forta, [...] no's tocà [...].

"[...] anant pujant de vés lo coll ya designat, vulgarment dit de Sant Marcell, y arribant a una serreta que està cassi en lo mig del dit maset del Xop y dit coll de Sant Marcell, allí en dita serreta atrobaren una fita de pedra blavenca de riera llarga ab ses filloles de pedra llacolella [...], la qual fita y filloles per estar ben assentades y ficadas [...] no's tocaren.

"[...] anant pujant, arribaren al dit coll de Sant Marcell, per a ont passa lo camí que va de la Morera al Camp, y per allí trobaren en lo mig de dit coll, a la part de ponent del dit camí, un molló mig derruït de pedra y argamassa de alçaria de uns sinch palms poc més o menys, y també una fita de pedra blanca, esculpida en ella una escala y al cap una creu [...] ab dos filloles al costat de aquella, de pedra llacolella, junt y affixa a dit molló derruït [...] y per estar ben posada y affixa no's tocà [...] però fou manat [...] al dit mestre Joan Franquet que rehedificàs y acabàs lo dit molló [...], dextant-lo de alçaria de uns deu palms poc més o menys.

"[...] pujaren a una serra que devalla del tosal dit d'en Ubac y prop del dit tosal fonc trobada una fita ab ses filloles de pedra llacolella [...] la qual fita per estar ben posada y forta [...] no's mogué, però [...] fou manat [...] al dit mestre Joan Franquet en dit lloch fes y fabricàs un molló [...], dextant-lo de alçada de uns deu palms poc més o menys.

"[...] baixant de la pròxim dita serra arribaren passat lo barranch eo torrent dels Masos d'en Sans, d'en Revull y d'en Ferrer, que estan en lo terme de Cornudella, a un pla eo al cap de un avellanar antigament dit d'en Sans y per avuy de Francesch Mas de Cornudella, y allí prop lo camí qui va de Poboleda als dits massos, y a ponent de dit torrent y camí, atrobaren una fita ab ses filloles de pedra llacolella [...], la qual per estar ben posada y forta encara que un poc escapsada [...] se dexà com se trobà.

"[...] anant continuant de ves tremuntana pujaren a un tossal que està en la serra dita del Mallol vell, la qual serra cau sobre les planes antigament dites d'en Gavallda y per avuy del sobre dit Barthomeu Toda de Cornudella, y en dit tosal trobaren una fita ab ses filloles y un molló, o vestigi d'ell, de pedra y argamassa

[...] la qual fita per estar forta y ben posada [...] no's tocà, però fou manat al dit mestre Joan Franquet fes y rehedificàs lo dit molló [...], dexant-lo de alçaria de uns deu palms poc més o manco.

"[...] baixant del dit tossal, sempre caminant en ves tremuntana, arribaren a uns plans vulgarment dits d'en Gavallda, los quals estan junt a la raureda dita d'en Piquer de Cornudella, y a mig lloch dels dits plans, entre lo camí qui va de Poboleda a Cornudella, a una drecera del dit camí atrobaren una fita de pedra blanca, esculpida en ella una escala ab una creu al cap [...], mirant les dites armes a la part del priorat de Scala Dei y als costats d'ella dos filloles de pedra llacolella [...], la qual fita per estar ben possada y ferma [...] no's tocà.

"[...] de la pròxim dita fita pujaren dret a la volta de la serra que devalla del tossal vulgarment dit de Santa Gata, un bon tir de pedra sobre lo camí prop dit, que va de Poboleda a Cornudella, y allí, en un tosalet, trobaren un molló cassi derruït de pedra y argamassa de alçada de sinch palms poc més o menys, al costat del qual trobaren una fita ab ses filloles de pedra llacolella [...], la qual fita per estar ben possada y forta [...] fonch dexada de la mateixa manera que fou trobada, emperò manaren [...] al mestre Joan Franquet fes y rehedificàs lo dit molló [...] dexant-lo de alçària de deu palms poc més o menys.

"[...] baixant del dit tosal dit de Santa Gata y anant a la volta de la serra que devalla del dit tossal, a un trascal tirant dret a la prop designada fita y molló, en dita serra trobaren una fita ab ses filloles de pedra llacolella [...], la qual fita per estar ben possada y forta [...] fou dexada de la mateixa manera que fou trobada.

"[...] sempre anant de ves la part de tremuntana per la pròxim dita serra del dit tosal que devalla de Santa Gata, quan foren en dret del mas d'en Piquer de Cornudella, cassi a mig lloch del dit tossal, trobaren una fita ab ses filloles de pedra llacolella y un molló de pedra y argamassa mig derruït, de alçada de uns sinch palms y la fita posada a uns sinch o sis palms, poch més o menys, del dit molló [...], y per estar ben assentada y forta la dita fita no's mogué [...] emperò manaren al dit mestre Joan Franquet que rehedificàs y perficionàs lo dit molló [...] dexant-lo de alçària de uns deu palms poc més o menys.

"[...] devallant de la pròxim dita serra y anant a la volta del Cavall d'en Morell, arribaren a una serra que devalla del ja dit tosal de Santa Gata al dit torrent del dit Cavall y, a mig lloch, se trobà una fita ab ses filloles de pedra llacolella [...], la qual per estar ben assentada y forta [...] se dexà com se trobà.

"[...] pujaren a una altra serra que devalla del dit tossal de Santa Gata y ve, y devalla, de dret en dret, sobre lo cavall dit d'en Morell y, a mig lloch de la dita

serra, atrobaren una fita ab ses filloles de pedra llacolella la qual per estar ben possada y forta [...] se dexà com se trobà [...].

"[...] anant per la coma o torrent d'en Morell a la volta del mas vulgarment dit d'en Mir, y vuy d'en Estivill, a la que foren al cap de dita coma, en lo cap de un tossal, trobaren una fita blanca ab ses filloles de pedra llacolella [...], la qual fita per estar ben assentada y forta [...] se dexà com se trobà.

"[...] tirant per lo coster enllà del prop designat tossal, arribaren al lloch a ont se diu ere estada la vinya d'en Ermangau y per avuy és terra herma ab alguns pins, y casi en mig de dita terra, en lo més alt junt a uns conrreus que vuy són del mas d'en Estevill y antigament del mas d'en Mir, y allí atrobaren un molló algun poc derruït de alçària de uns vuit palms, poc més o manco, y al costat de aquell una fita de pedra blanca esculpida en aquella una escala y al cap una creu [...] mirant a la part del dit priorat, ab ses filloles de pedra llacolella al costat de aquella [...] la qual fita per estar ben forta y ben possada [...] no's tocà, emperò manaren al dit mestre Joan Franquet que rehedificàs y acabàs lo dit molló [...], dexant-lo de alçària de uns deu palms poc més o menys".

Aquí ja se'ls devia fer fosc i van deixar el fitament per a l'endemà, dia 22, llavors

"[...] constituïts personalment les dites parts y prohòmens de les viles de Cornudella y Morera de sobre nomenats, al camí qui va de la Morera a Cornudella, a tremuntana de dit camí, passada la hera y corral antigament dit de Bernat Noguer de Cornudella y vuy de Joan Estevill del mas, terme de la Morera, y a llevant de dita hera y corral, trobaren una fita de pedra blanca esculpida en ella una escala y al cap una creu [...], mirant a la part del dit priorat de Scala Dei, y als costats d'ella dos filloles de pedra llacolella [...], la qual per estar ben possada y ferma [...], fou dexada com se trobà y per millor divissió y designació del dit fitament determinaren [...] que al costat de dita fita se fes y fabricàs un molló nou y així fou manat al dit mestre Franquet lo fes, lo qual [...] fèu y fabricà al costat de dita fita [...] de alçària de alguns deu palms poc mes o menys, dexant en lo fonament de aquell per perpètua memòria vidre, carbó y cagaferro.

"[...] anant sempre en vers tremuntana, pujaren sobre lo camí general qui va de Prades a la Morera y, a mà esquerra, a la volta de llevant de la hera dita del Saladar, atrobaren una fita molt llarga de pedra blanca esculpida en ella a la part mirant al priorat una escala ab una creu al cap [...] y als costats d'ella dos filloles de pedra forta [...], la qual fita ab ses filloles, per estar ben posada y forta [...] no's tocà, dexant-la de la mateixa manera se avia trobada.

"[...] anant pujant per lo solà dit del Saladar, tirant la volta del grau de

US DESITGEM BONA FESTA MAJOR

FORN ARTESÀ

JOAN PERE CAMPIÑA

Plaça de la Vila, 13 • Tel. 977 82 10 80
CORNUDELLA DE MONTSANT
PRIORAT - TARRAGONA

CAFÈ DE LA PLAÇA

Entrepans freds i calents
Tapes variades

Pl. de la Vila, 12
Tel. 977 82 10 03 - 686 98 45 00
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT
(Priorat) TARRAGONA

Cornudella, que està dalt en les roques de Montsant, y de sobre un marge gros a la part de llevant del corral d'en Noguer de la Morera, atrobaren un altra fita de pedra blanca esculpida en ella a la part mirant al priorat una escala ab una creu al cap [...] y als costats d'ella dos filloles de pedra forta [...], la qual fita per estar ben assentada y forta [...] no's tocà, dexant-la de la mateixa manera se avia trobada.

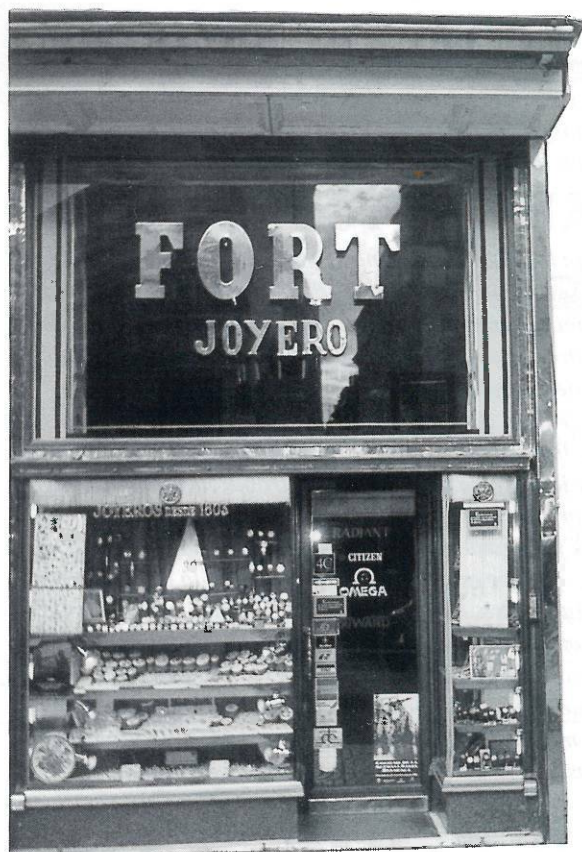
"[...] anant pujant sempre, quan foren al cap de una serra que està sobre la coma dita de na Martra, y en dita serra atrobaren una altra fita de pedra blanca esculpida en ella a la part mirant al priorat una scala y al cap una creu [...] y als costats d'ella dos filloles de pedra forta, [...], la qual fita, per estar ben posada y forta [...] no's tocà, dexant-la de la mateixa manera se avia trobada.

"[...] anaren pujant y a la que foren del tot dalt dit grau, en la summitat de una roca que mira de dit en dret a la fita pròxim dita [...], atrobaren un molló mig derruït de pedra y guix de alçària de una quatre palms, poc més o manco, y al costat de aquell una fita ab ses filloles de pedra nostrada que dista de dit molló vuit palms, poc més o manco [...], y per estar ben posada y ferma, la dita fita no's tocà, però [...] fou manat al dit mestre Joan Franquet rehedificàs lo dit molló [...], dexant-lo de alçària de uns deu palms, poc més o manco, y així mateix se trobà en lo pla de dita roca devant de la dita fita y molló, esculpida en dita roca, una creu gran a modo de les que usen los comanadors de Sant Juan, de llargària de uns tres palms, poc més o manco, la qual se veu esser estada feta a pich de escarpre y martell en temps passat per perpetuïtat de dita divisió y fitament.

"[...] pujant des de dit molló y fita, possats en la summitat de dita rocha, a ont és dita creu, y anant ves tremuntana de vés les coves dites dels Plans y antigament d'en Montornès, en los Plans antes de arribar a les dites coves, atrobaren una fita ab ses filloles de pedra nostrada [...] la qual per estar ben posada y forta [...] no's tocà, dexant-la com se trobà".

En aquella època, i encara fins ben entrat el segle XIX, Montsant va ser un terme per sí mateix, per molt que el batlle de la Morera també ho fos de Montsant. És per això que en aquest fitament es feia la distinció dels dos termes i assenyalés les coves dels Plans —que avui corresponen a la cova del Moloner i la cova Santa—⁵ com el punt on finalitzava la confrontació dels termes de la Morera i de Cornudella:

"[...] pujant per dits plans amunt de les sobre dites coves d'en Montornès, dins les quals hi ha una font, y arribant alt a la serra Major de Montsant, en lo mig de la dita serra, una passa sobre lo camí que va de Albarca a Cabacés, trobaren dos fites de pedra forta desficades, ab son estronch ficat y, a la part demunt, aturant, fou trobat un vestigi de molló fet de pedra y guix en rodó, de alçada de un palm,

*A la Morera,
a vista de tronera
trobareu la joia
més preciosa:
La Pau*

FORT JOYERO

Plaça Prim, 3 - Tel. 977 34 34 53 - REUS

1803 - 2004 Seguíem servint il·lusions i felicitat

Les nostres peces donen personalitat
Dissenys únics

Grans atencions. Vingui i comprovi-ho !

***Que tingueu tots Molt Bona
Festa Major!***

poc més o menys, y així les dites parts y prohòmens acordaren que no passava de allí en ves tremuntana de afrontar lo priorat, ni menys lo terme de Cornudella, ans bé en dit lloch estroncaven los dits tèrmens del priorat y Cornudella y començava, en ves tremuntana, lo terme de Montsant y, per ço, fou determinat y resolt per dites parts y prohòmens se posàs en dit lloch, eo en mig del aygua vasant de dita serra Major, la dita fita ab son estronch que denotàs que lo priorat de Escala Dei y terme de Cornudella no passavan avant en ves tremuntana [...]".

En aquest punt els representants de la Morera abandonaren la comitiva que va continuar els seus treballs, ara fitant els termes de Cornudella i Montsant.

Ezequiel GORT JUANPERE

1.Arxiu Casa Ducal de Medinaceli a Catalunya. Fons Prades, d.n. 534: Generale fitamentum totius prioratus Scalae Dei et termini Montis sancti. Actum anno Domini MDCxxviii. Totes les notícies i transcripcions que segueixen pertanyen a aquesta font. Per un resum i una visió general del context, vegeu Gort, Història d'Escaladei, p. 275-291.

2.De tota manera, les transcripcions que es presenten a continuació no són del tot literals perquè l'escrivà que ho va redactar emprava de manera reiterada una sèrie de fórmules en la descripció de cada fitament, com posem per cas el dels començaments, que sempre repeteix el mateix: "E més avant e cassi encontinent, dit dia, mes y any, continuant les dites parts y prohòmens la dita divissió y fitament, de la pròxim dita fita pujaren..." i altres, que aquí, per fer la lectura més planera, s'han suprimit —i substituït per claudàtors— sense perdre el contingut bàsic.

3.Amigó, Noms actuals i pretèrits del terme antic de Cornudella de Montsant, p. 182. Perea, a La Morera de Montsant i el seu terme municipal, p. 83, esmenta el barranc del mas d'en Criviller, però no el situa.

4.Sant Marcell fins el segle xv va pertànyer al monestir de Bonrepòs i a mitjan segle els seus drets havien de passar a mans d'Escaladei.

5.Amigó, Op. cit. p. 284.

Transports i material per a la construcció

C/ Comte de Rius, 1
Telèfon i Fax 977 82 10 08

43360 CORNUDELLA DE MONTSANT

FUSTERIA VINYES S.C.P

C/MAJOR, 32
TEL. 977 83 90 77
LA VILELLA ALTA

L'ESQUIROL AL MONTSANT, UN ROSEGADOR INTERMITENT

Esquirol guaitant des d'una alzina.

L'esquirol (*Sciurus vulgaris*) és un rosegador ben popular i el més arborícola dels nostres mamífers. La seva distribució al Montsant, com arreu de Catalunya, està lligada a les superfícies forestals més o menys homogènies. Viu arreu on hi ha bosc, sempre i quan sigui un bosc prou madur per fructificar, i freqüenta principalment les pinedes, car tot l'any hi troba un aliment molt energètic i de fàcil obtenció, els pinyons. És més rar de veure als alzinars o les rouredes, on només es detecta la seva presència a la tardor quan hi va a buscar les aglans d'aquests arbres. L'esquirol és un animal diürn i comença la seva activitat a trenc d'alba. Durant la seva jornada té dos màxims d'activitat, un des de primera hora del matí fins al migdia, i un altre des de la meitat de la tarda fins al capvespre. La resta del dia la passa plàcidament, dedicant molt de temps a sestejar. Les condicions meteorològiques afecten el seu tarannà diari, especialment el fred intens, el vent fort o les tempestes, que el fan restar al seu niu, però pot ser actiu amb pluja fina o amb una nevada suau. No presenta letàrgia hivernal, però amb mal temps pot estar diversos dies inactiu. Molt àgil a les capçades dels arbres, dona grans salts de branca a branca. Pot baixar al terra per cercar aliment, per canviar d'arbre o per beure aigua. Al Montsant s'alimenta bàsicament de pinyons de pi blanc, i selecciona les pinyes atenant a la seva grandària. És força freqüent descobrir al terra les restes de les pinyes treballades, apareixent les esquames soltes i l'espiga resultant amb unes filagarses de forma cònica i un àpex d'esquames intactes a manera de plomall.

S'ha calculat que consumeix cada dia 40 grams de pinyons, que corresponen a una

Rastre de pinyes treballades.

utilització d'entre 114 i 143 pinyes. L'esquirol completa la seva dieta amb aglans, avellanes, baies, bolets, escorces, borrons, rebrots, insectes, cargols, i fins i tot poden arribar a menjar ous i pollets. Encara que en molts llocs d'Europa s'ha constatat l'emmagatzematge d'aliment en amagatalls durant la tardor, a casa nostra no hem trobat evidències d'aquest tipus de conducta.

El seu territori, o més ben dit, l'àrea vital és força variable segons l'època de l'any i el sexe, i utilitzen l'orina per demarcar-lo. A la primavera i l'estiu ocupen no més d'una hectàrea; cap a la tardor i l'hivern l'àrea vital s'amplia fins a tres hectàrees per a la femella i fins a cinc per al mascle. Durant l'època de zel, els mascles poden realitzar grans desplaçaments a la recerca de femelles. El procés comença amb la persecució d'aquestes per part dels mascles, els quals s'enfronten entre si per veure quins s'aparellaran primer. A la serra del Montsant, l'esquirol comença l'activitat de festeig, sempre depenent de la quantitat d'aliment i de les condicions climatològiques, allà pel novembre i desembre. La gestació dura de 40 a 60 dies; al final d'aquesta els mascles són expulsats dels petits territoris de les femelles. Els primers parts es produeixen durant els mesos de gener i febrer. Les femelles que han parit no s'allunyen més d'uns centenars de metres del niu. Aquest, situat sobre una branca gruixuda de pi, està fet a base de molsa, fulles, palles i branquetes; acostuma a ésser esfèric, d'uns 20-30 cm de diàmetre i amb dues entrades (una més gran que l'altra). Les cries, de 3 a 4 per ventrada, neixen cegues i nues, pesant uns 12 grams. Amb una setmana ja els surt el pèl; obren els ulls i les orelles al mes de vida. Els primers dents els apareixen a partir de la tercera setmana i queda completada l'etapa de dentició a la desena. Els petits esquirolets ja surten fora del niu a finals de març o principis d'abril. La primera muda es produeix als 15 dies i la

Niu a la capçada d'un pi.

segona als 7 mesos. Les ventrades de juny corresponen a segones cries o a cries tardanes de femelles inexpertes. Durant la tardor pot haver-hi un segon cicle reproductor, de manera molt esporàdica i irregular, i es poden trobar esquirols al setembre i l'octubre. Arriben a la maduresa sexual amb 6-11 mesos. La seva longevitat és d'uns 3 anys, encara que l'esperança de vida no acostuma a superar els 6 mesos.

Les poblacions d'esquirols estan sotmeses a variacions de densitat força acusades. Aquestes fluctuacions són causades per les fortes tempestes de neu i les glaçades a l'hivern, que redueixen el nombre d'individus reproductors, però que també afecten els brots dels arbres i el seu brancatge. A l'estiu, les temperatures molt elevades i les extremes sequeres augmenten les plagues als pins i fan disminuir la producció de pinyes, incidint, per tant, en l'alimentació d'aquests rosegadors. A tot això hem d'afegir que determinades malalties, com la sarna, afecten també el conjunt de la població, que pateix oscil·lacions més o menys sincròniques. Hi ha anys que veiem molts esquirols i d'altres que no. Les abundàncies poblacionals als boscos de La

Esquirol atropellat a la carretera.

Morera es mouen entre 0,7 i 1,2 exemplars/quilòmetre. Tot i arribar a escassejar als anys vuitanta, com a conseqüència d'una pressió ambiental i cinegètica, actualment la població es va recuperant progressivament. Les causes més habituals de mortalitat d'aquest animal són l'atropellament a les

Baixant cap per avall d'un pi

carreteres, la captura per part de gossos i gats domèstics, i l'ofec a les basses (tot i ser bon nedador). Com a predadors naturals té l'àliga cuabarrada i l'astor. Ocasionalment, també maten esquirols l'àliga daurada, l'aligot comú, el duc, la geneta, la guineu, el gat salvatge i la fagina, tots presents al Montsant. Davant els enemics, prova de passar desapercebut restant totalment immòbil i pla sobre les branques o amagant-se a la cara oposada del tronc de l'arbre, on no pot ser vist. Si van mal dades, pot fer servir la seva cua com a escut, fins i tot perdent-la en alguna que altra ocasió.

Els esquirols, ara per ara, no semblen tenir gaires problemes de conservació i, en general, són ben acceptats per la gent.

Actualment, és una espècie no cinegètica; cal que tothom respecti, doncs, la normativa, i que

s'abandoni la pràctica, molt comuna, de capturar-lo per a la taxidèrmia.

Per tal de mantenir unes poblacions importants i estables d'esquirols, caldria dissenyar unes mesures adequades de millora forestal, tot mantenint pins adults que siguin productius i pinedes madures i explotades amb seny. Seria també desitjable propiciar l'aparició, o la recuperació, d'altres arbres productors de fruits i llavors, com les nogueres, els castanyers i els avellaners. Així, podrem continuar gaudint per molt de temps de les corregudes d'aquest petit follet vermell als nostres boscos.

Joan BARRULL & Isabel MATE
Biòlegs

ELS RECULLS D'ETNOGRAFIA I FOLKLORE ALS POBLES DE MONTSANT(2)

Tal com comentava en un article anterior, a començaments del segle XX, el musicòleg Higini Anglès aplega diverses melodies populars a pobles de Montsant. La publicació dels materials de mossèn Higini feia veure que les comarques del Camp o el Priorat eren ben riques en materials folklòrics. Així, Felip Pedrell, en el seu *Cancionero musical popular español*, afirmava l'interès de les cançons de llaurar i de batre aplegades a Prades i Ulldemolins pel jove mossèn, el qual publicava el 1921 un recull de cançons, editat pel Centre de Lectura de Reus, on afirmava que "l'oblit de les comarques tarragonines en la recerca curosa de llurs cançons, ha sigut gros error". I insistia, el 1928: "Les cançons del nostre Camp i les del Montsant no són gaire conegudes. La seva recerca només implicaria una mica de bona voluntat".

Malauradament, els ulls de bona part dels folkloristes de l'època miraven al nord, a la Catalunya Vella. I són comptades les excepcions d'investigadors que s'aproparen als pobles prioratins. Entre aquests hem de destacar els germans Gols, ja esmentats en l'article anterior i dels quals n'apunto alguns trets biogràfics.

Xavier Gols Soler (Tarragona 1902-1938) i el seu germà gran, Joan, foren fills d'un altre músic Josep Gols i Veciana, mestre, que fou director de l'Orfeó Canongí i compositor.

Xavier, tot i que va morir força jove, a causa d'una peritonitis, va deixar una obra que s'ha comparat a la de Toldrà o Monpou. Entre les seves composicions destaquen *Poema de Divendres Sant*, *La filla del rei de França*, *Dues miniatures* o *Tres preludis rurals*, aquesta última estrenada pòstumament. Exercí de crític musical i es dedicà a l'ensenyament al Taller-Escola de la Generalitat a Tarragona, a més de dirigir, des de 1930, l'Orfeó Canongí. El seu germà Joan estudià medicina però ho deixà ben aviat per col·laborar en les activitats musicals del pare. El 1920 anà a Barcelona i va exercir de mestre de capella a Santa Maria del Mar. Arribada la guerra civil s'exilià a Veneçuela on fundà la Coral Catalana de Caracas i un esbart dansaire. Entre el 6 d'agost i el 4 de setembre de 1932, Xavier Gols, acompanyat d'Antoni Brunet, visita diverses poblacions de Montsant amb l'objectiu d'aplegar cançons per a l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya. D'aquesta recerca en guardaren bon record perquè "arreu foren rebuts amb una cordialitat i gentilesa exquisides", potser amb la única excepció d'Albarca on els costà força trobar alguna persona que volgués col·laborar. El primer poble que van visitar fou Ulldemolins, on comptaven amb un excel·lent col·laborador, en Joan Franquet de cal Roig i amb un amic seu, en Domènec Aran. La seva filla, una entusiasta col·laboradora dels nostres propis treballs de recerca, ens ha aportat els seus records d'aquella fructífera visita que va permetre aplegar a Gols i a Brunet, mostres de cançons de treball, de pandero – interpretades per les majorales de la confraria del Roser –, goigs i romanços.

Un dia van anar a Albarca, el dia 14 d'agost, on després d'algunes dificultats, aconseguiren aplegar un bon nombre de cançons de la Maria Bessó i del seu fill

Ramon, de cal Bonet, tornant després a Ulldemolins. Més endavant van visitar Margalef, on de nou van aplegar cants de treball i romanços. A la Bisbal de Falset – el 22 d'agost – i Cabassers, població que, juntament amb Ulldemolins, esdevé una de les que aporta més materials folklòrics al recull. Tornen per Poboleda on en Gols hi té amics i on apleguen alguna cançoneta.

Xavier Gols torna a terres prioratines, per continuar la seva recerca, a l'any següent. Al juliol comencen per les muntanyes de Prades i, Siurana, Cornudella, La Morera, la Conreria, les Vilelles, Torroja, Gratallops, el Lloar i Capçanes. Aquest cop, l'acompanya el seu germà. D'aquesta missió, vegem un parell d'exemples del repertori aplegat a La Morera. La primera, que Gols titula La Mariana, li va ser cantada per Cinta Planes:

- Mireu-se'n la mariana baix la plaça se n'està;*
 2 *tres fadrins que ella en festeja, los tres s'hi volen casar;*
L'a un és el senyor Batlle, l'altre, el Senyor Capità,
 4 *l'altre és el cabo de ronda, que aquell se l'emportarà.*
A la plaça ballen coques, mare deixeu-m'hi anar;
 6 *jo, que sóc tan boniqueta, ballador no em faltarà.*
A la primera danceta ja la treuen a dançar,
 8 *a la segona danceta sa mare la va cridar:*
- Passa a casa, Mariana, que per aigua tens d'anar.
 10 *- En quina font aniré, mare, que el galant no hi solgui anar?*
- Ves-hi a la font més fonda que allí, el teu galant no hi va.
 12 *Mentres els cantis omplia el galant arriba allà:*
- Sola a l'aigua, Mariana, sola a l'aigua et fan anar?
 14 *- Jo, encara que hi vaig sola, a mi ningú em robarà,*
perquè la meva hermosura no és per enamorar.
 16 *S'agafen mano per mano, cap a l'hort se'n van anar;*
dessota una pomereta se'n posen a festejar.
 18 *Les paraules que ell li deia eren per enamorar:*
- Té el sombrero, Mariana, que el sol no te'n tocarà,
 20 *- Jo no vull el teu sombrero, que al meu cap no hi entrarà.*
Ai mares que teniu filles, comenceu-les a guardar,
 22 *que elles són perillosetes com el vidre de trencar;*
quan el vidre cau a terra costa molt d'arreglegar;
 24 *mateix són les donzelletes, les que són per a casar.*

I la segona, amb el títol d' *Els soldats*, per Concepció Porqueres:

- Una cançó vull cantar, no hi ha gaire que és dictada,*
 2 *d'una donzella galant que en volia ser robada,*
sóm soldats,
sóm soldats del rei d'Espanya,
sóm soldats.
 4 *A les dotze de la nit a la porta li trucaven:*
- Donzella, si vols venir, ara és hora retirada.
 6 *Ella en diu de baixa veu: - Adéusiau, pare i mare,*
me'n vaig amb els miquelets per no veure-us més la cara.
 8 *En ser a baix del carrer formadora l'han posada;*
li donen unsabre llarg, que de quatre pams passava,
 10 *espandernya passada en tombs, beta fins a mitja cama,*

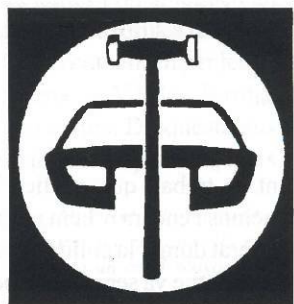
- la jaqueta de virena, de la moda que s'usava.
 12 Caminen un dia i mig per arribà a la posada:
 - Hostalera, hostalera, comenceu a parà taula,
 14 del bon pa i del bon vi i d'una truita amb cançalada.
 Mentres estaven sopant l'hostalera se'ls mirava:
 16 - Hostalera, què mireu que quedeu tan admirada?
 - Me mire aquest miquelet que s'ha deixat els de casa.
 18 - Hostalera, hostalera, que vos me'n preneu per altre.
 - No te'n prenc per altre, no; sóc germana del teu pare.
 20 - Anem, miquelets, anem, que aquí no hi estic salvada,
 que l'hostelera em coneix i ho diria als de casa.

D'algunes d'aquestes cançons –per exemple d'un cant de treball que explica la Passió de Crist– en coneixem versions de diferents poblacions i encara n'hem pogut aplegar en el present. A Ulldemolins, per exemple, s'ha emprat durant la collita de les olives i encara hi ha qui la canta avui. La versió de La Morera, que va ser cantada per Maria Nogués, fa així:

- Portal de Betlem portal molt hermós,
 2 n'hi havia un home molt alt i espós,
 que amb tots els deixebles va sopà el Senyor.
 4 Mentres ne sopaven fa aquesta raó :
 - Que algú de vosaltres me serà traïdor.
 6 Respon Sant Joan: - Jo no en seré, no!
 Ja en respón Sant Pere : - Jo tampoc, Senyor!
 8 Ne respón Judes: - Potser seré jo!
 - Judes, Judes, ves-te'n a fer ta intenció.
 10 Jesús se n'anava a fer oració;
 mentres Jesús la feia en veu venir el traïdor.
 12 Peus i mans el lliguen amb un gros cordó,
 corona li posen amb puntes de jonc,
 14 una creu pesada li fan portà al coll;
 no la pot portar-la lo Senyor del món;
 16 llogaven un home que es deia Simon.
 Simon Cirineu cuidà de la creu.
 18 Carrer d'Amargura carrer de tristor;
 n'encontra sa mare plena de dolor,
 20 amb la tovallola per eixugà el Senyor:
 - Aixugeu-se'n, mare eixugeu-se'n Vos,
 22 les set espasetes són els set dolors.
 Ja n'és acabada aquesta oració,
 24 resarem un credo a la Mort i Passió,
 que el que no el dirà no té salvació.

Seria força interessant que, si alguna persona recorda, encara que sigui fragmentàriament, alguna d'aquestes cançons, d'aquests romanços que expliquen històries, ho comunicui a la redacció del programa de festes.

Salvador PALOMAR
 Agost de 2004

PLANXISTERIA - PINTURA

TOSET

CAMÍ DE VALLS, 76 TEL. 977 34 11 62
REUS

CONSTRUCCIONS

A GAPIT FRANQUET I SERRADELL
Construccions, reformes i rehabilitacions

C/ de la Ciutadella, 1

Tel. i Fax: 977 82 72 04 · Mòbil 629 909 266

E-mail: afranquets@wanadoo.es

43361 LA MORERA DE MONTSANT

MORERA CENSOS

“Morera censos” és la identificació anotada en ploma i cursiva al llom d’una llibreta localitzada en un arxiu particular del Priorat. Es tracta, tal com s’esmenta en les primeres pàgines, del «Llevador dels Censos de la Morera, extret del Capbreu del any 1766. Advertint que en la taula se han posat los Noms, y Apellidos dels posehedors de las Fincas en 1827».

Aquest document conté una relació de titulars del terme de La Morera que tenien en emfiteusi el domini útil d’un bé determinat, pel qual, per mantenir-lo, calia pagar un cert import al senyor, en aquest cas els cartoixans d’Escaladei. De la mateixa manera que ho feien les altres senyories feudals, els cartoixans establien un contracte amb els seus vassalls mitjançant el qual el prior es reservava el domini directe, o sigui, la propietat, mentre que atorgava a perpetuïtat o a llarg termini el domini útil, és a dir, l’ús de la cosa immoble.

A canvi del domini útil l’emfiteute havia de pagar un import anual convingut pel senyor anomenat cens. En aquest document es troben anotats els noms de les persones a qui el 1827 corresponia fer-se càrrec de la despesa o obligació. Les dades havien estat actualitzades i els censos s’havien copiat del capbreu de 1766, és a dir, de l’escriptura pública on constava el reconeixement que l’emfiteuta feia dels drets del senyor.

Una altra de les informacions que ens aporta el document és la relació dels béns sobre els quals requeia el cens i quin preu calia pagar per cadascun. Així, s’esmenten una bona quantitat de topònims¹ del terme de La Morera, molts dels quals encara es mantenen. Es citen partides de terra com els Bessons, les comes d’en Ginea i del coll Blanch, la devesa del Monestir, els Diumenges, les Pedrenyeres, els Freginals, les Solanes, l’Horta, els Perelloners, les Poadores; trossos de terra com el Colomer, el Seguer, l’Esparvers, lo Clot, los Vergerets, els Avellars; els masos del Barrach, del Racó, de la Serra, de l’Estivill, d’en Mir, d’en Ginera i d’en Gomis, el de Dalt i el de Baix; diversos horts com el de la Vinya Vella o hort Nou, el Verger, els horts de la Mongia, l’hort del Rector, l’hort de la Pomera Vermella, la sort d’en Gabundi, la sort de la Rabassa, el Vergeret de les cases d’en Jardí; els barrancs del Salt, del Mentirós, de l’Horta, el Major, el del Pere. La serra del Coll Roig, dels Crosos, de les Parets, el tossal de Ciulell, el coll Blanc, el coll de la Coma; les roques del Seguer, el bosc de la Savina o les eres del Peyró.

Les anotacions fan també referència al camí de la Mongia, de la Conreria, el de Bontrepòs, el de Montsant, de les Parets, de la Rava, el de Cornudella i el de Prades. Els censos afectaven també béns situats al nucli urbà de La Morera i per aquesta

raó s'hi cita «la basa de la Vila», «lo terrà» de la Bassa, el carrer de Dalt i el de Baix o el carrer de l'Aubach. Alhora es relacionen topònims referents a la serra del Montsant i del monestir com són la pallissa i l'albareda.

Pel que fa el pagament, es realitzava en diners, en blat, en sègol o en forma de tassa d'aigua. Aquest últim ens pot sorprendre, però cal tenir en compte que es tractava d'un impost de caràcter simbòlic —probablement perquè el cens era d'ínfim valor— però que calia acomplir i que permetia a Escaladei recordar a la població any rere any qui era el senyor de les terres. La farina es mesurava en almuts i a la contracoberta de la llibreta trobem una taula de mesures que va des de 1/2 a 8 almuts amb el seu equivalent en quartans, faneques i escudelles. Sovint quan s'esmenten les faneques s'especifica si es tracta de la mesura nova o vella de Prades ².

Finalment hi trobem el dia i el mes que havia de tenir lloc el pagament del cens, que acostumava a caure en una data assenyalada del santoral i, sovint, el 15 d'agost. S'anotava al peu del full els anys que la persona havia cobert el cens.

A les primeres planes hi ha la relació de noms escrits en ordre alfabètic que reproduïm al final d'aquest text, i al costat, a manera d'índex, el número de la pàgina on es troba descrita amb detall la informació esmentada anteriorment. Aquestes pàgines estan numerades del número 1 al 345. Les tres primeres, per exemple, fan referència als censos que satisfia la Universitat de La Morera, és a dir, l'ajuntament. El dia 1 de gener havia de pagar 4 lliures, 17 sous i 6 diners per "lo cens vulgarment dit de honor" i una lliure de cera per la Devesa, i el 15 d'agost havia de satisfer per la ferreria 4 faneques de blat mesura de Prades i 10 sous d'amortitzacions i per la casa de l'hospital, 6 diners pel cens i 3 d'amortitzacions.

Una altra de les notícies interessants que ens aporta el document és l'existència de diverses olles d'aiguardent. En aquest període l'aiguardent tenia una gran demanda i la majoria de vins es passaven per "l'olla". Segons el cens, Miquel Grau i Freixes en regentava una establerta des de 1777; també hi havia la d'en Joan Franquet y Porqueres del Portal, que s'establí el 7 de març de 1778; es parla d'una oficina i de la facultat de fer aiguardent a l'hort dels Roures que afronta amb les terres de Scala Dei establerta des del 26 de juliol de 1729 i que es trobava en poder de la comuna de La Morera (segons recollia el capbreu de 1743) a nom de Joan Franquet, dit fuster; la de l'Isidro Cavallé del 7 de març de 1778 i, finalment, la de Joseph Estivill del 7 d'abril de 1799.

A partir de la desaparició de la Cartoixa l'any 1835, aquest censos es van anar extingint, ja fos per prescripció o bé per usucapió. D'alguna manera, a la seva època, els censos venien a representar una mena d'impost sobre la propietat que cobrava la senyoria feudal. Pel que fa als impostos pròpiament dits, al segle XVIII es va

aplicar el cadastre i a partir del XIX van evolucionar fins els actuals.

A continuació es reproduïx el llistat d'emfiteutes del municipi de La Morera que el 1827 apareixen com a propietaris d'ús dels béns sobre els quals s'establia el cens. Probablement els vuitanta-nou noms que hi figuren corresponen a la totalitat dels caps de casa ³, la qual cosa ens permet també una aproximació a l'onomàstica del moment:

Ameno Joan
Abella Joseph
Alentorn Ramon
Abelló Anton
Abella Joan

Barrull y Penes Joseph
Barrull Joan
Barrull Miquel
Blasi Anton
Borges Pere

Crivillé y Franquet Joseph
Cavallé Isidro
Cavallé Joseph
Cabre Miquel
Cabre Joan Baptista
Cabre Pere
Claveria Jaume
Comella Joaquim
Cerdeja Ramon

Estivill Joan
Estivill Joseph del Mas Estivill
Estivill Joan del Mas de la Serra
Escoter Francisco

Franquet y Angles Matheu
Franquet y Porqueres Joan
Franquet y Franquet Joan
Franquet y Alentorn Joseph
Franquet y Franquet Joseph
Franquet y Porqueres Joseph
Franquet Anton
Franquet Joan Fuster
Franquet y Franquet Joan
Franquet Joseph del Matheu
Franquet y Anglés Joan

Grau y Freixes Miquel
Grau y March Joseph
Grau y Franquet Joan
Grau y Vives Miquel
Gil Joseph
Golerom Miquel
Gil Joan

Just Francisco

March y Crivillé Joaquim
March Miquel
Macip Pere
Macip Joan
Macip Joseph
Miró y Porqueres Joseph
Miró y Porqueres Joan
Montaner Joseph

Nebot Francisco
Nogué y Miró Joseph Portaler
Nogué y Pagés Isidro
Nogué Joan
Nogué Joseph Marian
Nogué Vda. de Joseph Marrana
Nogué Matheu

Ossó y Ramon Manuel
Oller Vda de Joan
Oller Vda de Joseph
Oller Joseph
Odena Anton
Oller Manuel

Paltor Manuel
Porqueres y Vilá Joseph
Porqueres Ramon
Porqueres Domingo

Porqueres Magí
Porqueres Francisco Saqueta
Porqueres Joan Saqueta
Porqueres Vda de Joseph; Mas Barranch
Porqueres y Vilà Joseph del Mas id
Porqueres Miquel
Porqueres Ramon tornet
Porqueres Joseph morrat
Porqueres Francisco xiquet
Porqueres y Porqueres Joseph

Queraltó Isidro

Serradell Clement

Sanxes Miquel
Secall Thomas
Serrat Gaspá

Tapiol Joan
Torrell Joseph

Vilà Vda de Ramon
Vives Vda. de Miquel
Universitat
Vilar Matheu

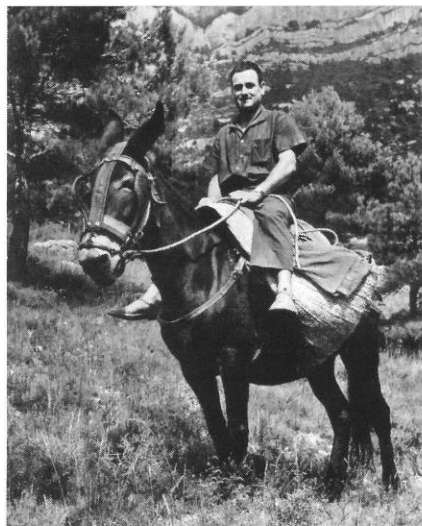
Iglesies Joan
Yvorra Joseph

Anna FIGUERAS TORRUELLA

1. Alguns dels noms recollits no s'esmenten en el llibre d'E. PEREA, *La Morera de Montsant i el seu terme municipal. Toponímia*, publicat a Santes Creus el 1984
2. La faneca de Prades equivalia a 32,32 l (ALSINA,C; FELIU,G; MARQUET,Ll. Pesos, mides i mesures dels Països Catalans, p.153).
3. La vila el 1819 tenia seixanta-tres veïns, que passaren a cent el 1842 (ANGUERA, P. El priorat de la cartoixa d'Escaladei, p.28).

CONREAR AMB L'ANIMAL

Durant molt de temps la imatge més representativa del treball al camp era la d'un pagès cavant amb l'esquena doblegada. La intervenció dels animals de tir en la realització de moltes feines va permetre alleugerir des de temps molt antics aquesta dura tasca. Fins no fa gaire l'anada i la tornada del tros es relacionava quasi sempre amb la imatge de l'animal amb la sàrria. En l'actualitat és el sorollós tractor o el més modest motocultor que van estretament associats a les feines que fa el pagès.

*Ramon Sabaté a cavall de la seva mula.
Foto de Ramon Quadrada*

La utilització de l'energia de sang dels animals ja va significar un salt important en l'increment del rendiment de les feines. Aquest salt l'hem de buscar reculant força en el temps. La presència de matxos i mules va estendre's per les nostres contrades fa més de dos segles. La potència que aquests animals desenvolupaven va fer substituir en les feines agrícoles les parelles de bous, documentades, però oblidades en la memòria, i en moltes cases els ases. Si bé les cases modestes van conservar els rucs i les someres perquè no eren tan exigents en la seva cura i alimentació. La motorització i la mecanització dels treballs del camp va comportar la transformació radical de les feines agrícoles.

En aquests moments l'energia de sang ha quedat totalment superada per l'energia fòssil que consumeixen els motors d'explosió. Aquesta revolució ha posat fins i tot en perill la supervivència de les races autòctones de bèsties de treball.

Els canvis també s'han produït en els estris i arreu que s'utilitzen en les feines agrícoles més pesades. Pocs som els que encara hem vist llaurar amb la pollegana. I encara menys els que ho han vist fer amb l'arada simple o de fusta. La continuïtat evolutiva fa que, fins i tot en aquest moment, comenci a ser difícil veure utilitzar les tradicionals eines de cavar amb mànec que ja s'estan substituint per cavadors mecànics acoblats als tractors.

Amb aquest escrit hem volgut deixar constància de l'existència d'uns animals que tot i no ser considerats "els millors amics de l'home" ben segur que ho mereixerien. En aquests moments que està en perill d'extinció el burro català, ens ha semblat interessant de reflectir com els animals de treball contribuïen a fer possible la vida

en el nostre poble.

Volem agrair especialment al Carles Segarra la seva contribució en la realització del reportatge fotogràfic. Esperem que ens perdoneu els oblots i les deficiències que pogueu trobar.

Els animals de treball.

Moltes de les cases disposaven d'un ruc o d'una somera que els permetia d'anar al tros. Amb aquests animals es podien realitzar una bona part de les feines agrícoles i domèstiques habituals. Quan les feines requerien més esforç calia sol·licitar els serveis dels propietaris de mules o matxos.

La majoria de cases propietàries de terres de conreu i de sembrats tenien en el seu estable un matxo o una mula. Encara que aquests híbrids de cavall i somera o d'ase i euga no es poguessin reproduir per raons genètiques, disposaven d'òrgans sexuals que permetien diferenciar-los. Per aquest motiu tenien uns comportaments directament relacionats amb els impulsos sexuals i socials que calia controlar per evitar agressions entre ells i possibles accidents als humans que els envoltaven. Això feia que la majoria dels matxos es compressin capats, ja que els mascles enters eren molt més difícils de dominar. Tot i que al conjunt del Priorat hi havia més tradició d'utilitzar matxos a La Morera es trobaven exemplars dels dos sexes. La vida útil d'un animal rondava el quart de segle. La seva vida laboral no començava fins als tres anys de vida. Es compraven a les poblacions importants on hi tenien establiments els tractants de bestiar. Els pagesos de La Morera acostumaven a anar a Reus on n'hi havia un nombre important. També es podia aprofitar la celebració d'alguna fira de bestiar per adquirir-lo o per bescanviar-lo. De tant en tant passaven pel poble ramblers que portaven 3 o 4 animals arramellats per la cua. La mala relació que acostumaven a tenir els animals entre sí quan estaven aturats feia que el ramblers els procurés mantenir sempre en moviment.

L'estable.

Als baixos de la casa i a prop de la porta d'entrada hi trobem, encara ara, l'estable. Era el lloc on s'allotjaven els animals de treball, específic i independent dels corral dels altres animals domèstics. És un estança molt sòbria amb l'espai necessari per poder menjar, jaure i guardar els arreus. Adossada a una de les parets es troba la menjadora en forma de bàssia, acabada amb una fusta sovint molt gastada per les llepades i rosegades que l'animal feia per aconseguir fins l'última partícula d'aliment. A la menjadora s'abocava el gra i s'hi escampava la palla i el farratge. En algunes cases es deixava a la mateixa menjadora un caixó de fusta especialment destinat a la porció de gra. Damunt mateix de la menjadora hi havia les estaques de fusta encastades destinades a fermar l'animal. A la banda contrària es trobava la bastera per penjar el bast i la paller, compartiment que contenia la reserva de palla o farratge per la setmana.

El terra que acostumava a ser de pedra anava acumulant els excrements de l'animal.

Es procurava mantenir-lo eixut afegint-hi palla que al mateix temps servia de jaç. L'estable s'escurava cada dos o tres mesos, sempre en lluna vella. Però no s'esteranyinava mai, ja que la tradició així ho manava.

L'alimentació de l'animal.

Els més moderats en les seves necessitats alimentàries eren els rucs i les someres que havien de sobreviure a base de palla o de fenàs de pasturar. Només de tant en tant i en l'època de les feines més dures menjaven algun grapadet de gra. Al tros se'ls deixava pasturar ja fos aviats o fermats.

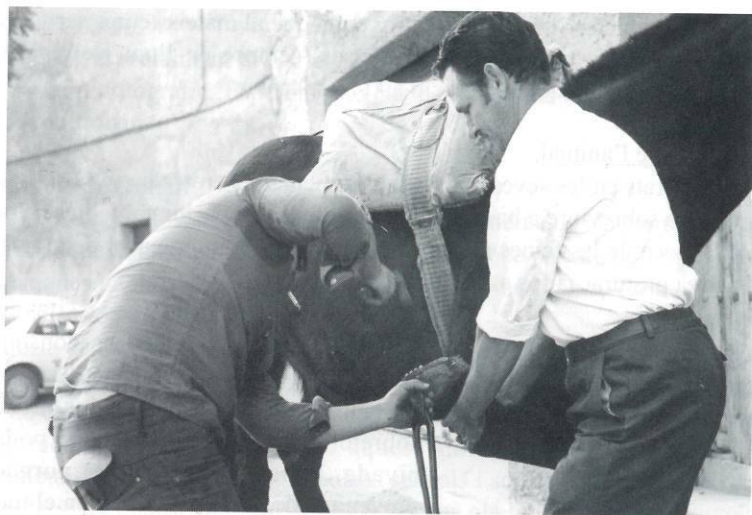
Civader amb l'estrínjol i el raspall. Foto de Carles Segarra

Els matxos i les mules necessitaven una alimentació més completa en consonància amb les feines més dures que després se'ls exigien. Se'ls donava principalment gra, sobretot ordi, encara que també podia ser civada, també menjaven les porgadures provinents de garbellar el blat en el moment de batre. La palla no s'escatimava i en tenien sempre a la menjadora i també se'n posava al civader. Al tros se'ls deixava pasturar fermats, quan no eren necessaris per a les feines agrícoles. Quan se'n disposava també se'ls proporcionava com a farratge "sèguil" verd, segat abans d'espigar. De bon matí, abans de sortir a treballar se'ls donaven dues mostres de gra, mentre el pagès esmorzava l'animal menjava gra al civader i al migdia en tornava a menjar. Els vespres d'hivern se'ls preparava la pellada (veure la pàgina 44 del llibret de l'any 1999).

La cura de l'animal.

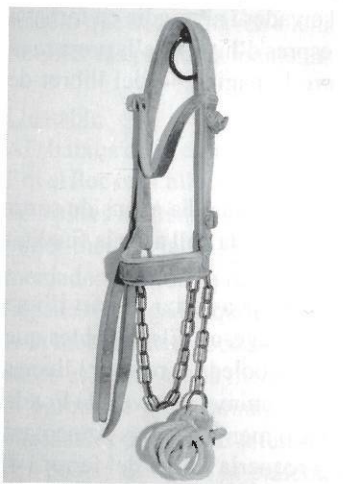
La higiene diària consistia fonamentalment en passar-los cada dia abans de sortir l'estrínjol i el raspall per tal de netejar-los el pèl i fregar-los la pell amb la finalitat que aquesta es mantingués sana i lliure de paràsits.

El calçat de l'animal mereixia una atenció especial. Anar a ferrar, a part d'una necessitat per a l'animal, era un motiu de trobada entre pagesos. Els dissabtes que convenia s'anava a Cornudella, menys habitualment a Poboleda, a reparar i lluciar les eines i a ferrar l'animal. Fins l'hora d'anar al ferrer l'animal posava a la Fonda del Racó i els pagesos de la contrada esmorzaven més o menys plegats comentant els últims esdeveniments. L'operació era complexa i requeria l'ofici del ferrer i el domini de l'animal per part del propietari. En primer lloc es desferrava. Després es tallava el casco (la peül·la) amb unes tenalles específiques per a aquesta funció i a

Ferrant la mula de Cal Mateva a Poboleda. Foto de Ramon Quadrada

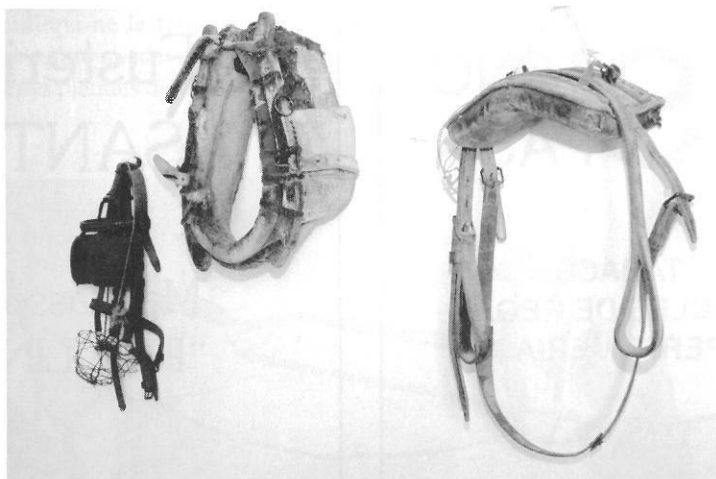
continuació s'aplanava amb el botavant. Finalment es ferrava en el cas de posar una ferradura nova o es referrava si es tornava a utilitzar la vella. En aquesta última fase el ferrer ajustava la ferradura a la forma del casco i després la clavava. A les mules se'ls ferraven les quatre potes i les ferradures acostumaven a ser de 4 forats per la part de fora i tres per la de dins. Les someres i els rucs solien a anar desferrats del "detràs" i evidentment utilitzaven ferradures més petites, de tres forats per banda.

*Morralles amb el ramal recollit.
Foto de Carles Segarra.*

Arreus de l'animal.

L'animal portava posades al cap les morralles sempre, ja que això permetia mantenir-lo fermat o fer-lo seguir allà on convenia tirant del ramal. Si estava aviat a l'estable el primer que calia fer era posar-li les morralles. Quan s'havia d'anar a treballar se li afegia el cabessó amb les ulleres que limitaven el camp de visió de l'animal i amb el fre que conjuntament servien per menar-lo amb més facilitat. Si s'havia d'anar a llaurar a la vinya o a garbejar calia posar també el boç per impedir-los de menjar allò que no els corresponia. Per anar a llaurar es col·locaven a l'animal uns arreus específics que ajudaven a aprofitar al màxim la seva força de tracció. El collar, encoixinat, per estirar sense oprimir el coll i el

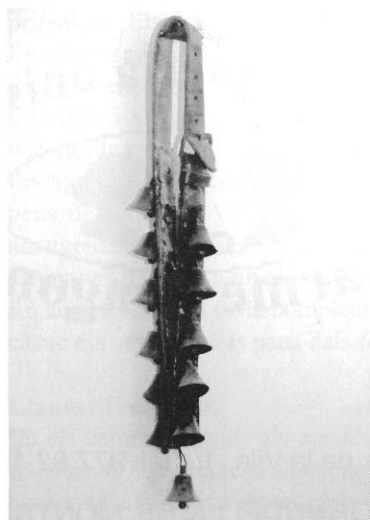
Arreus de llaurar penjats a les estaques del portal de Cal Mateva: cabessó, collar i rebastet. Foto de Carles Segarra.

pit. També s'utilitzava per anar al ròssec. A cada costat del collar hi ha el vencilló, una corretja amb sivella que serveix per lligar-hi les anelles del forcat de la pollegana. Damunt l'esquena es col·locava el rebastet que quedava fixat a la panxa amb el sotaventre. Per damunt del rebastet hi passa una ampla corretja anomenada sofrà acabada en un dels costats amb un estrenyedor que es pot regular per mitjà d'una

sivella. Servia per sustentar el forcat, i al mateix temps per reforçar la força de tracció. La sofrà quedava subjectada a la part de sota de cadascuna de les barres del forcat gràcies al clau que n'evitava el desplaçament.

Per governar l'animal s'utilitzaven les llongues que estaven fixades al cabessó i passaven tot al llarg de l'animal i de la pollegana fins arribar a l'anella de l'esteva.

Per proporcionar acompanyament sonor al pagès en el seus desplaçaments amb l'animal es disposava del rast de campanes, especialment quan s'anava al bast, i del pitral de picarols.

*Rast de campanes.
Foto de Carles Segarra*

Conrear els camps.

La cura de la terra exigeix molt de treball i esforç per part del pagès. Cal remenar-la per

ESTANC PASA

**TABACS
ARTICLES DE REGAL
PERFUMERIA**

C/ Església, 11
Tel. 659 478 202
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT

Fusteria SANTI

**Matalassos
"PIKOLIN"**

Carrer Major, 12
Tel. 977 821 286
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT

**QUEVIURES
I
VERDURES**

GENOVEVA

Sant Antoni, 19
Tel. 977 82 11 69
CORNUDELLA DE MONTSANT

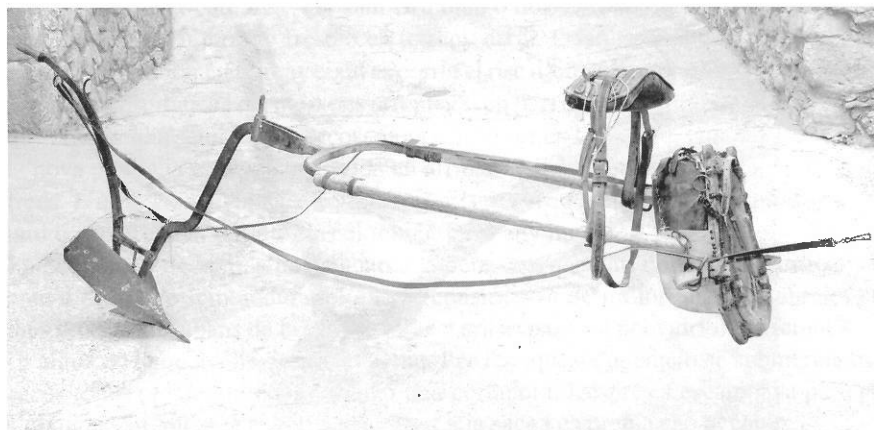
Perruqueria unisex

Carme Aragones

Pl. de la Vila, 1 - Tel. 977 82 11 55
CORNUDELLA DE MONTSANT

tal de millorar-ne la fertilitat i eliminar les males herbes. En moltes d'aquestes tasques l'esforç quedava repartit gràcies a la utilització dels animals de treball. Els terrenys plantats de vinya o amb diferents menes d'arbres de fruita seca exigien

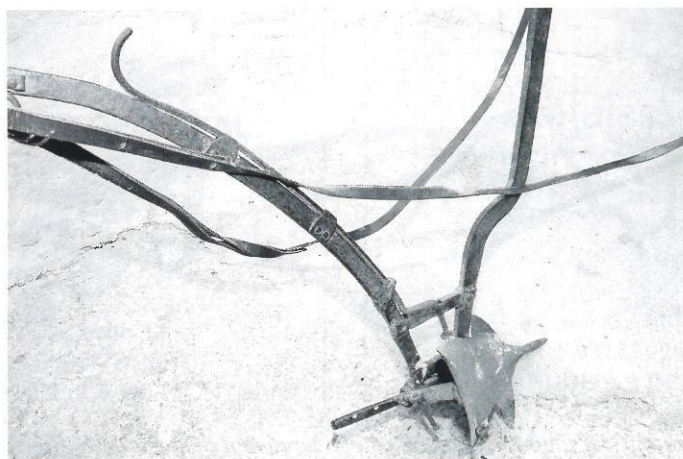
*Muntatge fet amb la pollegana i els arreus en disposició de llaurar.
Foto de Carles Segarra*

una cura de la terra per eliminar les males herbes i per airejar-la i remenar-la. Així els camps de vellaners i de metllers s'acostumaven a llaurar a l'inici de la primavera. Els situats als costers de llicorell es conformaven amb una sola llaurada. En els episodis de pluja abundant aquests camps eren els primers en ser llaurats ja que no s'enfangaven i permetien el pas de l'arada amb més facilitat. La vinya i els camps situats en els panals s'acostumaven a llaurar un parell de vegades la primera als inicis de la primavera i la segona a finals de maig. En aquests camps la tècnica de llaurar estava condicionada per la distribució dels peus dels arbres. Així es llaurava seguint les camades. En el cas dels espais amargenats aquests seguien el nivell del terreny i en el cas dels costers sense marges sempre es llaurava a nivell terra cap baix. En aquest terrenys calia completar la feina de la llaurada amb la de cavar amb el càvec els voltants dels peus dels fruiters.

Llaurar i sembrar.

En els camps dedicats als cereals calia llaurar la terra varies vegades per tal de remenar-la bé i deixar-la a punt per la sembra. En una època en que no s'utilitzaven els adobs artificials i els naturals es reservaven quasi exclusivament per als horts, s'havia de deixar a la pròpia terra la recuperació de la fertilitat perduda després de cada una de les collites. La major part de les terres de sembra es deixaven descan-

sar un any, en un procés que malgrat la poca intervenció humana no es deixava totalment en mans de la naturalesa. Un cop acabada la sega quedava el rostoll sense llaurar, sovint aquestes restes vegetals ja eren consumides pels ramats de cabres. Després de les pluges apareixien les primeres herbes i aquestes també servien com a aliment pel bestiar ovi o cabrum. L'entrada dels animals en els camps afavoria el

Detall de la pollegana amb la pala giratòria, aquesta s'havia de girar per baix de la rella. Foto de Carles Segarra.

retorn de la fertilitat gràcies a l'aportació dels seus excrements.

La preparació de les terres per a la sembra es produïa de manera semblant en els terrenys que s'havien deixat en goret i dels que es volien tornar a sembrar. Calien tres llaurades les dues de preparació i la de la sembra. La primera llaurada rebia el nom de trencar el rostoll. Aquesta operació es feia, aproximadament, al cap d'un any d'haver segat. Al mes de juny, just abans d'iniciar la sega en els terrenys actius. En el cas de les terres que no es deixaven reposar es trencava realment el rostoll immediatament després de la sega.

A l'agost es practicava la segona llaurada que s'anomenava mantornar. S'havia de fer amb la terra ben eixuta. La tradició establia que no era bo mantornar quan hi havia una mica de saó. Llaurar quan només hi havia tres o quatre dits de saó provocava que la terra s'escalivés. Ja que la terra humida queda colgada per la terra eixuta i l'acció del sol afavoreix la fermentació estranya de la terra. En aquesta llaurada es tenia una cura especial per "trencar el solc", és a dir, per llaurar diagonalment o perpendicularment als solcs de la llaurada anterior. Al mateix temps es llaurava terra cap dalt en els terrenys que no són de costers.

La tercera llaurada es produïa en el moment de la sembra.

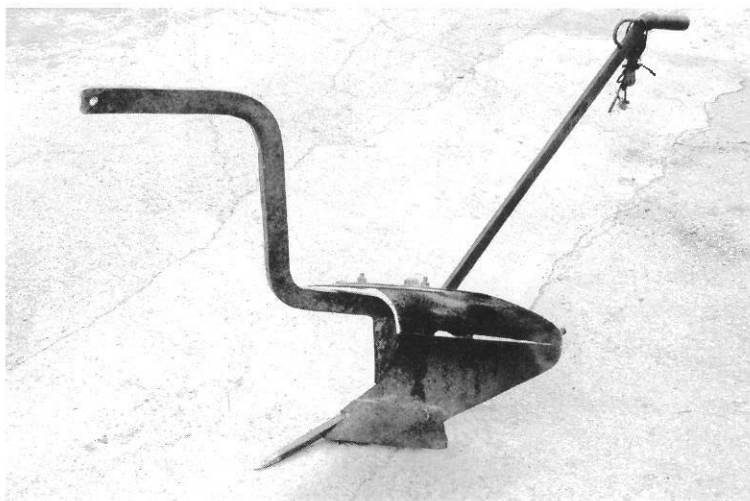
La feina de llaurar es veia sempre completada per la de cavar els espais que no s'havien pogut resseguir correctament amb l'arada.

La sembra.

L'època de sembrar depèn força de les condicions meteorològiques. Es procurava fer-la després de les primeres pluges de tardor. Si aquestes havien arribat aviat s'intentava sembrar abans de la "verma". Quan les pluges tardaven l'operació es feia immediatament després. L'inici del temps de sembrar el marcava la diada de sant Bru, el sis d'octubre, "Per sant Bru blan o dur". A partir d'aquesta data calia sembrar ja fos en terreny fresc o en terreny eixut. Quan no quedava més remei i s'havia de sembrar en terreny eixut es corria el risc d'obtenir una collita més migrada ja que les formigues i els moixons arreplegaven part de la llavor. La tradició indica que el blat calia sembrar-lo forçosament a la tardor en l'any vell. D'aquesta manera la nova planta ja estava ben sortida en arribar l'hivern i podia aguantar millor els freds. L'ordi, en canvi, si les condicions no eren prou bones es podia sembrar més tard o endarrerir la sembra fins el febrer, per l'any nou.

En el moment de batre s'havia apartat del consum una part del gra per destinar-lo com a llavor de sembradura, el que es considerava de millor qualitat sobretot el més gros. El dia abans de la sembra aquest gra es passava pel vidriol. Es remullava en aigua en la qual s'havia desfet sulfat. Per fer aquesta operació se submergia un cabàs espès ple de gra en un cossi o una portadora. Després s'escampava perquè s'eixugués i l'endemà es tornava a posar a la saca i es prenia cap al camp.

Els passos a seguir eren els següents. En primer lloc s'escampava el fem si se'n disposava en quantitat suficient. Després s'assenyalaven les pórques. A continuació se "sembrava a eixam" és a dir el sembrador escampava la llavor llençant el gra amb un moviment de volea amb el braç. El gra el portava en un cabàs que tenia la nansa més propera al cos penjada amb un lligam a l'espatlla. El sembrador feia una

Pollegana amb el mecanisme de pala giratòria per dalt.

Foto de Carles Segarra

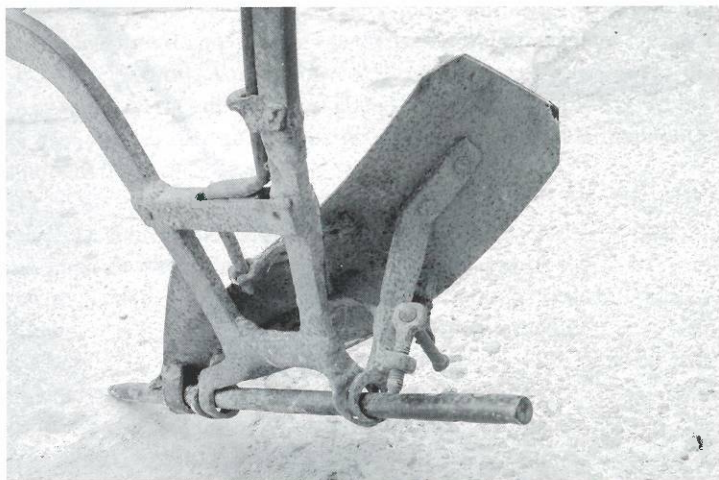
passada en un sentit pel mig de la primera meitat de la pórca i quan arribava al final feia l'altra passada en sentit contrari pel mig de la segona meitat que quedava. La gràcia era que el gra quedés repartit de manera regular. Només faltava colgar les llavors tenint cura de "llaurar junt", és a dir amb els solcs ben propers. Es procurava que al final de la jornada no quedés cap pórca sembrada sense llaurar.

En el cas dels terrenys de mida reduïda la manera de sembrar variava una mica. En aquests espais se "sembrava a solc" deixant anar el gra dins el solc acabat de fer. El gra quedava colgat en fer el següent solc. Finalment i per tal de replanar bé la terra es passava la post de postar.

L'arada.

Abans de l'aparició dels tractors l'única que s'utilitzava era la pollegana que pren el nom per la part forçada. Aquesta part permetia que un sol animal estirés l'arada aprofitant al màxim la potència que aquest desenvolupava. Els materials de construcció del forcat van anar evolucionant. Primer estava fet quasi totalment de fusta. Després només eren de fusta les barres i finalment es feien totalment de ferro.

La resta de l'arada, totalment de ferro, estava formada per una part fixa feta d'una sola peça que anava des de la cameta fins l'esteve, on està situat el mànec o agafador. La cameta s'unia al forcat a través del cargol. Aquesta peça permetia obrir o tancar més l'angle de l'arada i per tant clavar més o menys la rella al terra. La profunditat del solc també es podia acabar de regular pujant o baixant el forcat a través d'estrènyer o afloixar un punt la sofra.

Detall del mecanisme de fixació de la rella i de gir de la pala.

Foto de Carles Segarra

Pollegana de matar l'herba.

Foto de Carles Segarra

Les parts mòbils de l'arreu eren dues. La rella en forma de llança acabada a quatre cares que s'unia conjuntament amb la pala a la part fixa. Les relles s'anaven mossant a causa de l'ús, quedaven sobretot força castigades quan tocava llaurar en llicorell, per aquest motiu se n'havia de disposar de recanvi per poder-les lluciar quan convenia. La novetat que incorporava la pollegana respecte les anteriors arades era la pala giratòria. En arribar al final del solc i abans de començar el següent es girava la pala i d'aquesta manera es mantenia el sentit de la llaurada.

F-11 037. Aparell de matar l'herba.

Una variant de l'arada consistia en una rella a la que estaven soldades dues ales tallants. S'utilitzava fonamentalment per a matar l'herba dels camps. L'acció es podia veure reforçada per la possibilitat d'afegir-hi dues relles alades suplementàries. Aquesta mena d'artilugi ens fa pensar plenament en el

conjunt de relles que ara fan servir els tractors per matar l'herba.

Vocabulari:

Muntatge amb el cabessó i el boç. Foto de Carlos Segarra

Boç: Aparell fet de corretges o filferros que es posa al musell de l'animal per impedir-lo de mossegar o de menjar, morrió.

Càvec: Eina semblant a l'aixada de fulla de forma triangular.

Civader: Sarró que es penja al morro dels animals per donar-los menjar.

Llaurar a nivell: Fer els solcs perpendiculars al pendent de manera que es manté l'alçada.

Llaurar terra cap baix: És la tècnica que s'utilitzava més sovint i l'única en els costers. Permetia fer solcs profunds. Es començava a llaurar a nivell a la part de baix del terreny i s'anava tirant amunt.

LA MORERA I

Festes d'Agost 2004

DISSABTE DIA 7 D'AGOST

11'00h. Tallers per als nens a Scala Dei

18'00h. VIIa. Trobada de Gegants a Scala Dei, organitzada per la Colla Gegantera i Grallera de La Morera de Montsant-Scala Dei

DISSABTE DIA 14 D'AGOST

22'30h. Al local social "Montsant: Patrimoni cultural d'un espai natural" Xerrada de **Salvador Palomar** amb projecció de diapositives

DIVENDRES DIA 20 D'AGOST

22'30h. Al local social xerrada amb projecció de diapositives: "Els Vertebrats del Parc Natural del Montsant" a càrrec dels biòlegs **Joan Barrull i Isabel Mate.**

DISSABTE DIA 21 D'AGOST

23'00h. Al local social actuació del grup folkòric "**RAÍCES MEXICANAS**"

DISSABTE DIA 28 D'AGOST

A partir de les **11'00h.** Parc Infantil a la Pista Poliesportiva durant tot el dia

17'00h a 19'00h. Va. Trobada de Puntaires de La Morera de Montsant

24'00h. Nit jove: **SOUL MACHINE i Festa Disco.**

E MONTSANT

Festa Major 2004

DISSABTE DIA 4 DE SETEMBRE

23'00h. Festa disco al local social amb NGRecords

DIMECRES 8 DE SETEMBRE

9:00h. Despertar Popular, Matinades i Cercavila pels carrers del poble amb la **COLLA GEGANtera I GRALLERA DE LA MORERA DE MONTSANT-SCALA DEI**

12'00h. Santa Missa en Honor a la Mare de Déu a l'església parroquial cantada per la **CORAL DE LA PALMA D'EBRE**. A continuació Processó acompanyant la Patrona pel nostre poble amb la **COLLA GEGANtera I GRALLERA**.

14'00h Al local social, "Ball de Vermouth" amb el conjunt **MONTSANT**.

19'00h. Sessió continua de ball amb el conjunt **MONTSANT** (hi haurà bingo, elecció de la Pubilla i l'Hereu, ball del ram i del fanalet)

DISSABTE 11 DE SETEMBRE

13'00h. Sardanes amb la **COBLA PARE MANYANET**.

20'00h. Ball de tarda amb l'Orquestra **MARINADA**.

24'00h. Ball de nit amb l'Orquestra **MARINADA**.

I després continua la festa amb **LA FACTORIA**

DIUMENGE DIA 12 DE SETEMBRE

DIA DELS DROPOS

ovar qualsevol acte, si les circumstàncies ho requereixen

Llaurar terra cap dalt: Tècnica que s'emprava en les parades amb pendent suau en fer la segona llaurada o en mantornar. Es començava a llaurar a nivell per la part de dalt del terreny i s'anava tirant avall.

Llicorells: Terrenys formats per la descomposició de la roca pissarrenca. En el cas del terme de La Morera estan situats en els costers d'una altura inferior als 600 m.

Morralles: Conjunt de corretges que s'acomoda al cap de l'animal.

Panals: Terrenys formats per la descomposició de conglomerats calcaris, argiles i margues. Presenten pendents moderats i formen alguns dels plans característics dels voltants del nucli habitat de La Morera. La composició argilosa d'aquests sòls comporta certes dificultats a l'hora de conrear-los.

Pórca: Cadascuna de les faixes de terra en què se subdivideix un camp per sembrar.

Post: Peça de fusta plana de secció rectangular d'uns dos metres de llarg per uns trenta-cinc centímetres d'amplada amb dos dispositius preparats per poder-hi enganxar els tirants de l'animal. Un dels dispositius més simples consistia en fer una moxa a uns dos pams de cadascun dels extrems de la post i clavar-hi a sobre una ferradura vella.

Postar: Passar la post per sobre de la terra acabada de llaurar per tal d'aplanar-la i anivellar-la. Per afavorir aquesta acció calia afegir pes a la post, aquest pes era molt sovint la mateixa persona que la passava. El postejador pujava damunt la post feia arrear l'animal i portava les llongues. Per mantenir l'equilibri s'aguantava a la cua.

Ramal: Tros de corda o de corretja lligat a les morralles d'una bèstia per a menar-la o fermar-la.

Joan FERRAN i Ramon SABATÉ

Juliol i agost de 2004

Pedrenca, natura i cultura a Montsant, ha organitzat un cicle de Tallers de sensibilització ambiental adreçat a tots els nens i nenes en edat escolar. Aquests tallers s'han succeït durant el mes de juliol i la primera quinzena d'agost.

Ens proposàvem descobrir de manera lúdica els valors naturals, culturals i històrics de La Morera, per tal d'aprendre a respectar i a estimar el seu patrimoni.

Gràcies a les visites de l'avi Ramon hem pogut conèixer períodes de la història del nostre poble: el temps dels eremites a Montsant, el domini sarraí, la influència de la Cartoixa d'Scala Dei, la crisi de la fil·loxera i la vida dels nostres avis. A partir d'aquests centres d'interès hem realitzat tallers que ens han permès conèixer la realitat més propera: el món de la vinya, les feines del camp, les plantes remeieres, la cuina de l'àvia, artesanía, danses tradicionals...

La visita inesperada de dos membres de la tribu dels Cobadonga Guaimí ens ha servit per treballar alguns temes de més actualitat com la interculturalitat, la cooperació, la sostenibilitat. Hem participat en tallers que ens han fet reflexionar sobre el reciclatge, el problema de l'aigua, les energies renovables, la biodiversitat, la immigració, les diferències entre el primer i el tercer món.

Cada setmana hem anat d'excursió per treballar els valors naturals. Hem après a conèixer millor les plantes i els animals que ens envolten i a compartir, la cantimplora!.

Des d'aquí volem donar les gràcies a l'Ajuntament de La Morera per haver donat suport a aquesta iniciativa i cedir-nos el local; al Ricard Passanau i al Simeon Porqueres pel seu temps i la col·laboració en les activitats de camp; a la Mònica, al Pau i al Jacob per ajudar-nos en la preparació i realització de les activitats, a les famílies que han cregut en el projecte i a tots els nens i nenes que hi han participat. Esperem que aquests tallers ens hagin ajudat a tots a augmentar la confiança en el futur del nostre poble.

Pedrenca, pedagogia ambiental.

Recull d'imatges dels tallers.

L'hora de l'esmorzar.

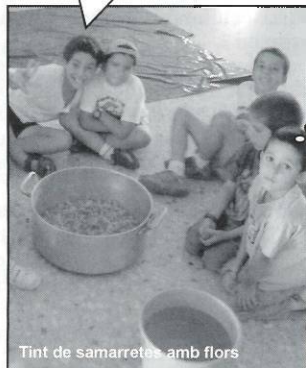

mmm... Quina gana!!!

Senyuuu....
No en vull més....

Hei! Fotooooo!

Tint de samarretes amb flors

Ja hi som! Torna a posar cara de bon nen...

Voleu fer el favor de recollir aquest escampall !!!!!!!!!

Les pedres i els colors de Montsant

Vols dir???

La verema

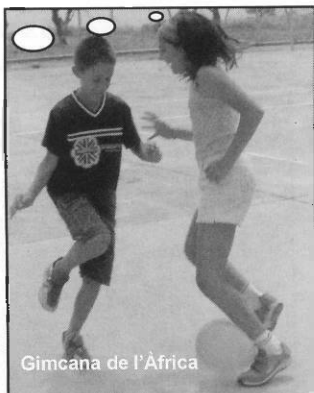
Diuen que després de veremar piarem el raïm amb els peus.

Jo diria que això està massa verd.

Jugant també s'aprèn

No me'l petaràs!!
Aquest joc ja té
una guanyadora.
Je Je!

Gimcana de l'Àfrica

A la natura tots els elements
estan relacionats entre ells. Si
en fem malbé algun, tots els
altres en pateixen les
conseqüències

Xarxa tròfica

Les sortides

.....Vaig Coneixer un
gripau Blan, un gripau
blau babau.....

Sant Blai

Buf! Sort que
la mama m'ha
posat les
sabates
caminadores.

Estic
cansadaaa.

Pedrenca, natura i cultura a Montsant

Inscrita al Cens d'Entitats d'Educació Ambiental

OFERTA PEDAGÒGICA

- Excursions guiades de tot el dia.
- Excursions familiars de migdia.
- Itineraris d'interpretació ambiental per diferents indrets del Parc Natural.
- Xerrades a establiments turístics i entitats.
- Programa d'activitats escolars específiques per a cada cicle.

carrer de la Font, 2. La Morera de Montsant 43361
Tel. 690251295 pedrenca@correu.vilaweb.com

NÈUS MIRÓ DOSAIGÜES, 45 ANYS AL SERVEI DE L'ESGLÉSIA DEL SEU POBLE

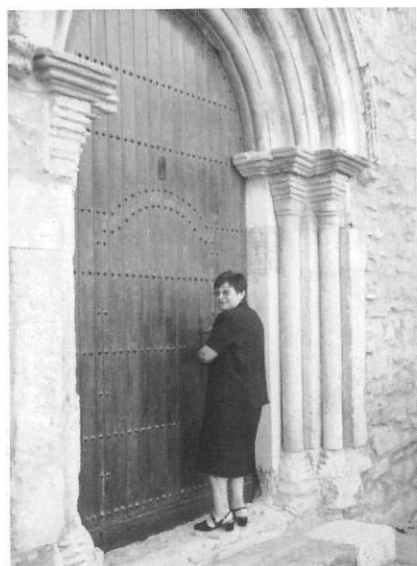

La Neus encenent els ciris de l'Altar Major

La vida de la Neus Miró Dosaigües ha estat, i és, tota ella, una vida de servei; a la seva família i al seu poble, La Morera de Montsant. Tothom la recorda quan era «la Neus del telèfon», és a dir, en aquells anys heroics en que, a casa seva, hi havia l'únic aparell telefònic de tota la població. I, en instal·lar-se les diferents línies per totes les cases, el poble de La Morera de Montsant, agraït, li va retre un sentit homenatge al local social.

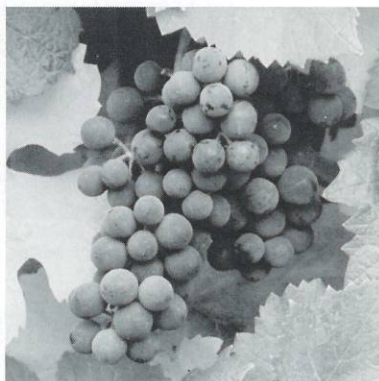
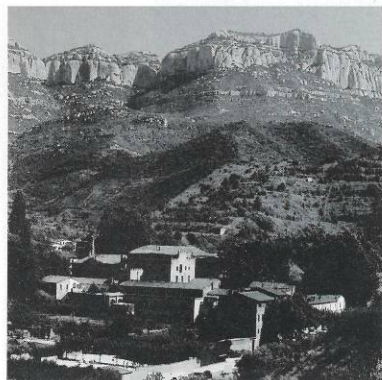
Però hi ha un altre servei, potser no tan multitudinari ni, per tant, conegut, que la Neus va oferint, setmana rere setmana, des que tenia 14 anys, amb algun parèntesi, per circumstàncies familiars. És el servei a l'església, la seva neteja i ornamentació, fins arribar a tenir-ne les claus i obrir-la cada diumenge.

Sí, en efecte; la dedicació de la Neus a la parròquia de La Morera va començar als 14 anys. En companyia d'unes quantes amigues del poble, com la Juanita Figueres, la Montserrat Barrull i la Concepció de Cal Rosalí, cada dissabte al vespre es dirigia a l'església,

La Neus obrint la porta de l'església

CELLERS SCALA DEI SA

D.O.Q. PRIORAT

VINS DEL PRIORAT CRIATS I EMBOTELLATS A LA PROPIETAT

Rambla Cartoixa, s/n 43379 Scala Dei (Tarragona - Spain)

Telf. 34-977 82 70 27 Fax 34-977 82 70 44

per tal de condicionar-la per a la cerimònia litúrgica de l'endemà: treien la pols i arreglaven la roba, com ara les tovalles de l'altar i les albes del capellà. En aquella època, les claus de l'església les tenien a Cal Ros que, amb el temps, esdevindria la família política de la Neus i eren el Mossèn i uns quants escolans els qui obrien la porta. Després, va tenir-les ella mateixa, com a continuadora de Cal Ros i es va encarregar d'obrir l'església, fins avui en dia. En casar-se i donar a llum els seus dos fills, la Neus va haver de deixar, temporalment, aquest servei. Era el propi mossèn qui, de camí cap a l'església, s'aturava a cal Ros i hi en recollia les claus. De tota manera, sempre que podia la Neus s'escapava a escombrar i a adornar l'església amb flors. El servei de la Neus per a l'església ha estat, doncs, polivalent. Ja hem dit que incloïa la neteja (amb l'ajuda d'algunes senyores del poble), el rentat de les tovalles, albes i purificadors (les casulles eren més delicades i les duïa directament el Mossèn a la tintoreria), l'ornamentació amb flors i la provisió del vi de missa, que abans era també de Cal Ros i ara és de casa seva.

Els tocs de campanes

Més tard, es va encarregar de fer "els tocs de missa" amb les campanes, una feina que va haver de cedir als seus fills, quan els pares de la Neus es van fer grans i ella va haver de tenir cura de l'un i de l'altre. Quan la Neus va començar a tocar, hi havia una corda que baixava de la campana més grossa de les tres que hi ha al campanar i calia una certa habilitat per poder-la estirar. Com en tantes altres coses de la vida, era millor tenir traça que força. En les festivitats importants, es «ventaven» les tres

La Neus fent els tocs de Missa

campanes, en un repic general. Això calia fer-ho des de dalt del campanar i ho acostumaven a fer els nois joves del poble. Anteriorment hi havia diversos tocs de campanes, cadascun d'ells amb el seu significat: toc de diumenge normal, festiu, de difunts i, fins i tot, a foc. Tots aquests tocs eren molt útils per a la gent que era al tros i no podia sentir el pregoner. Avui en dia, la revolució tecnològica ha arribat també al campanar de La Morera i els diferents tocs de campana i, fins i tot, el repic general, es fan pitjant uns botons que hi ha en una pantalla.

La Neus i les seves companyes han tingut, i tenen encara cura d'altres feines ja més litúrgiques, com ara preparar la Mare de Déu dels Dolors, per a la processó del Divendres Sant, o la de Fàtima, per a la de la Festa Major. També

té cura del Via Crucis i, si algun any no hi ha pogut assistir el Mossèn, ella mateixa s'encarrega de recitar les diferents estacions i d'iniciar els cants. A missa, proclama les lectures, quan no hi ha cap altre lector, i passa la safata per a la col·lecta. Fins i tot, s'ha responsabilitzat de dur la Comunió a alguna persona malalta, que no podia desplaçar-se a l'església. Les feines administratives i pastorals ja no han estat responsabilitat seva. Els llibres de registre, com també la catequesi pels infants, sempre han anat a càrrec del mossèn de torn. Però si que ha hagut d'esmerçar-se en tenir, si cap, l'església, més polida encara, quan hi ha hagut casaments, primeres comunions, bateigs i, sobretot, funerals, i també, és clar, les tres vegades que l'església de La Morera de Montsant ha rebut la visita del Bisbe, per tal d'administrar-hi el sagrament de la Confirmació.

Una dotzena de capellans

En tants anys de servei a l'església del seu poble, la Neus ha col·laborat amb nombrosos capellans, una dotzena en total. Normalment, sempre han pujat de Cornudella o de Poboleda. Ella ens explica que quan va fer la Primera Comunió (el dia que vam fer l'entrevista se'n complien 50 anys) hi havia un mossèn (Mn. Federic Berguedà) que va estar tres anys vivint al poble, a l'Abadia. Els posteriors, ja van venir tots de fora. Però sempre hi ha haver una missa cada diumenge això si, a hores diferents. La Neus recorda que, durant uns anys, van tenir un capellà que venia a dir missa de bon matí, gairebé a trenc d'alba. De tota manera, en aquella època, hi anava molta gent a missa i els bancs estaven plens, ben al contrari del que passa darrerament, que hi va molt poqueta gent, gairebé sempre els mateixos.

Entre els noms dels capellans que la Neus recorda hi ha Mn. Joaquim Casas i Mn. Josep Ma. Rué de Poboleda, Mn. Frederic Bara i Mn. Angel Berguedà, Mn. Josep Ma. Franquet, de Cornudella, que tenia diversos vicaris, entre els quals Mn. Carles Macaya i Mn. Joan Grifoll; Mn. Josep M. Anglès; Mn. Josep Olivé, Mn. Jaume Magriñà, que la va casar; Mn. Anton Roqué de Cornudella; Mn. Josep M. Mitjans de Poboleda; Mn. Josep M. Font de Cornudella com tots els següents: Mn. Vicenç Rivas, Mn. Pere Casals, que va estar només un any; i, ara, Mn. Amador Canaldas. En concret, Mossèn Jaume Magriñà va fer les obres de l'església: va erigir l'altar (abans hi havia, només, una taula de fusta), va pintar l'església, el 1975, i va enrajolar el presbiteri. Tot això es va poder sufragar amb una segona col·lecta, que anava directa i exclusivament destinada per a les obres.

Per acabar l'entrevista, li hem demanat a la Neus que ens contés algunes anècdotes de tots aquests anys. Ella recorda la Setmana Santa antiga, especialment el Dijous Sant, en que es «matava els jueus». L'església era completament a fosques i els homes del poble picaven fort a la porta, dalt el cor i al damunt dels bancs. Ella, la Neus, tenia molta por i s'abraçava a la seva mare. També li vénen present les celebracions de la festivitat del Corpus, amb catifes de flors al cancell de l'església i pels carrers del poble que allotjaven també diferents altars, per tal que la Custòdia pogués anar descansant; els més petits, entre els quals ella mateixa, anaven al davant, tirant flors al Cos de Crist. I, com a detall més curiós, els vestits dels escolans, que

La Neus obrint els llums de l'església

eren tots els xiquets del poble, encara que no haguessin fet la Primera Comunió. De primer, van anar amb sotanes vermelles i roquets blancs. Un any, els van posar unes capes, també vermelles, per a les grans solemnitats. I, més tard, van anar habillats de negre i blanc, amb espadenyes i mitjons.

Una tasca, doncs, la de la Neus, callada i discreta, tal com és ella, però molt eficient. Gràcies, i que puguis seguir fent-la durant molts anys.

Gerard QUEVEDO
Fotos: Pere BONET

Especialitat en:

- Cuina catalana
- Arrossos

Menú econòmic i variat

Sopars amb gran assortit de coques,
pizzes i llesques

Bodes i Comunions

Local climatitzat

c/ Priorat, 12 bis. - 43374 La Vilella Baixa
Tel. 977 839 454

RESTAURANT

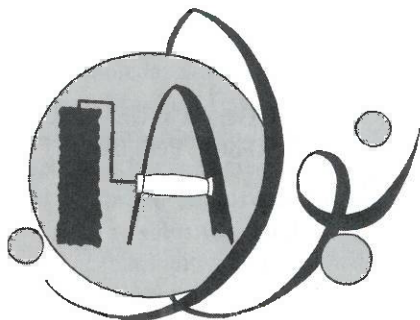
El Rebost de la Cartoixa

Rambla Cartoixa, 15

Tel. 977 82 71 49

*www.paginas-amarillas.es/on/line/elrebot
43379 SCALA DEL (Priorat - Tarragona)*

PINTURA I DECORACIÓ

VICTOR ALZAMORA
tel. mòbil 659 32 71 78

PINTURA I DECORACIÓ

Joan Alzamora Perpiñà

C/ de la vinyeta s/n
Tel. 977 82 14 78
43360 CORNUDELLA

PORTALADES I PORTES III

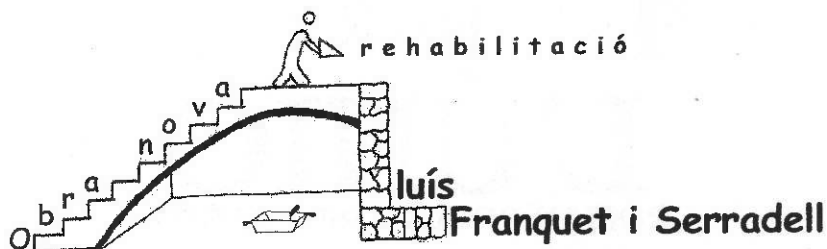
Enguany recorrerem les portalades del carrer Obac, aquest carrer tan llarg però tan enrevessat que trobareu que hem hagut de fer anades i vingudes per poder completar-lo.

Són en total 44 portalades i/o portes. Potser n'hem deixat alguna que per motius tècnics no eren fotografiables, o no eren ben bé portalades.

Si us hi fixeu cadascuna té la seva particularitat que la distingeix de la resta i que configura un estil visual molt variat en el conjunt del poble, on predomina la pedra i el "totxo".

Lluís FRANQUET i SERRADELL

Agost de 2004

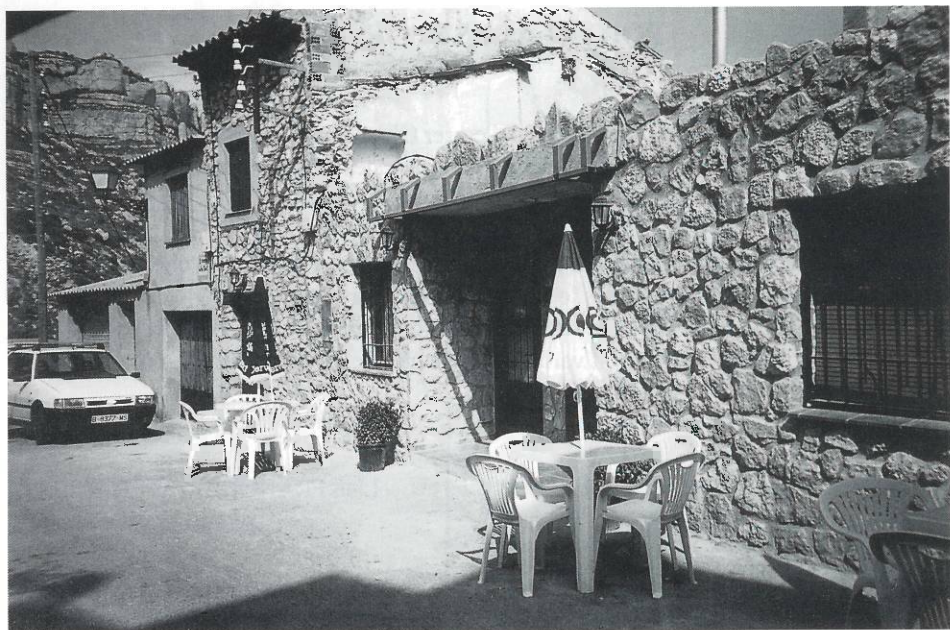

Telèfon i Fax: 977 82 71 32

Mòbil: 659 688 665

E-Mail: lluijud@teleline.es

La Morera de Montsant

BAR
L'ÚNIC
ROMAN PORQUERES NEBOT

ESMORZARS

ENTREPANS

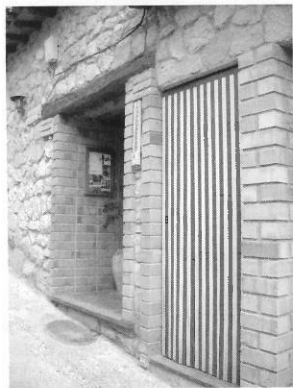
Us desitjem una molt bona Festa Major!

C/ La Font, núm. 7 - 43361 LA MORERA DE MONTSANT - Tel. 616 50 84 04

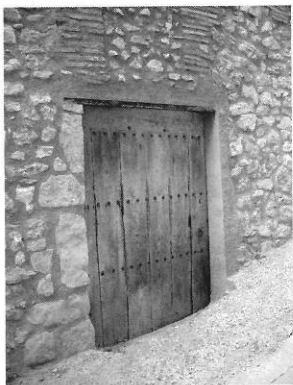
CARRER OBAC

Cala Ma. Dolors

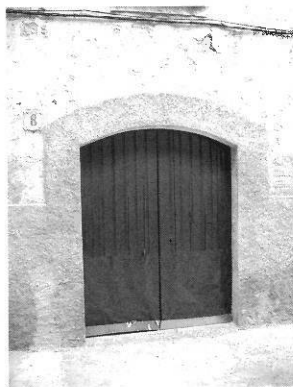
El Restaurant

Celler de Cal Figueres

Cal Miralles

Cal Morrobadat

Cal Pere i Cala Fina

Cala Ma. Montserrat

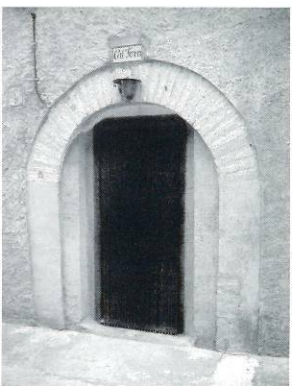
La Casona (Cal Navarro)

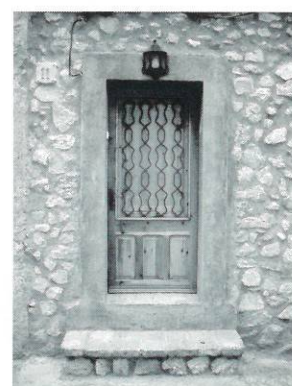
Cal Joan de Cal Sereno

Cal Javier

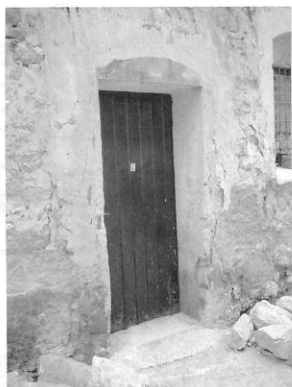
Cal Forn

Cala Rosa (Cal Miquel)

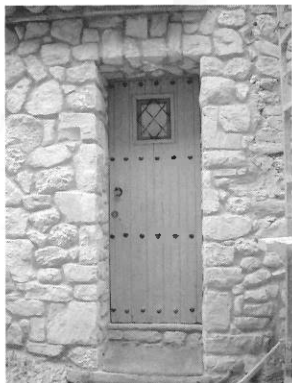
Cal Canes

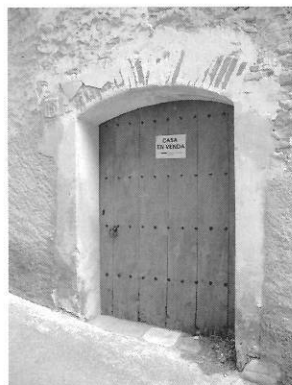
Porteta de dalt de Cal Ros

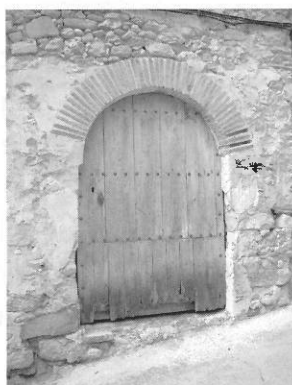
Cala Núria i Cal Pep

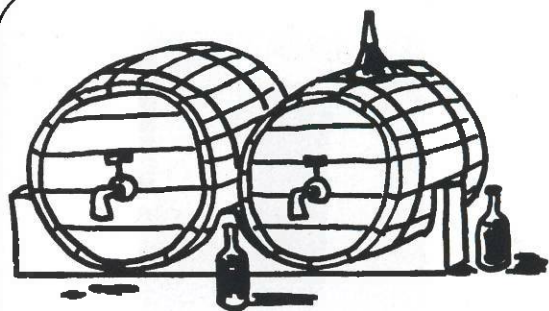
Cala Rosita

Cala Rosita

Antic Cal Ros

CELLER

peyra

Venda de vins • Plaça Priorat, 3 • SCALA-DEI

HOSTAL ELS TRONCS

ESPECIALITATS

- Escudella
- Cargols
- Entremesos
- Carn a la brasa
- Conill amb salsa
- Paella
- Espardenya

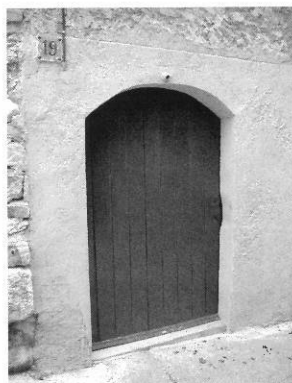
Rambla, 30 · Tel. 977 82 71 58 · 43361 SCALA DEI (Priorat)

Cal Cantarell

Cup de Cal Miró

Cal Lluís Brinet

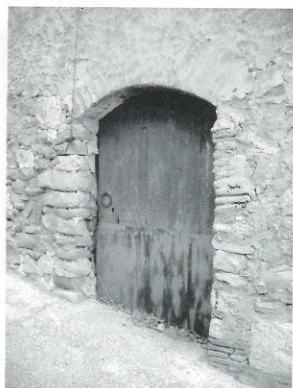
Cal Pelat

Cal Tomàs

Cala Farrera

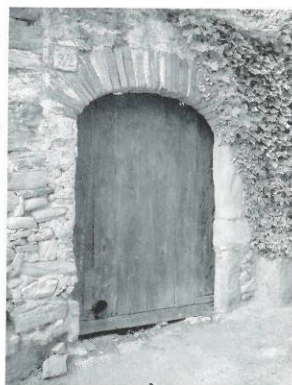
El cup del Xollat

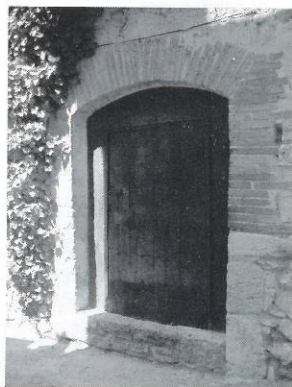
Cala Maria Mateva

El Refugi. Cal Berrueco

El pati de Cala Glòria

Cala Glòria

La Caseta

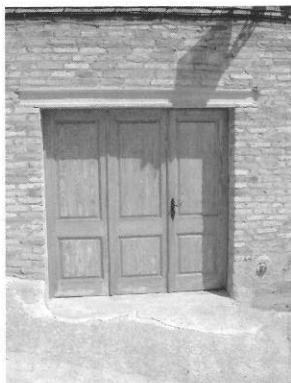
Cal Benito

Antiga botiga de Cal Benito

Cup de Cal Benito

Ca l'Armando

Cal Merlo

Cala Marqueta

 Camí de Reus s.a.
Promocions immobiliàries

Camí de Reus, 2 local 2
43760 EL MORELL

☎ 977 84 10 92
Fax 977 84 26 04
e-mail: camider@teleline.es

XAVIER NAVARRO CID

Successor de Sarobé
PINTURA I DECORACIÓ

Av. d'Andorra, 11 - baixos - 8
Tels: Magatzem: 977 23 69 31 · Particular: 977 23 17 47
TARRAGONA

Cal Ford

Corral de Cal Merlo

Cal Joan Domingo

Cal Miró

Jordi Català
PINTOR
 G/ Nou,45
 43376 POBOLEDA
 (Priorat)
PINTURA
ESTUCATS
DECORACIÓ
Tel: 9 77 82 72 81

Balcó del Priorat

RESTAURANT

Cuina casolana d'horta i muntanya

HABITACIONS

Amb cambra de bany, calefacció i magnífiques vistes

DESCANS, VINS I NATURALESA

Bona festa major!

Ctra. a Scala Dei
43361 La Morera de Montsant (Priorat)

☎ 977 82 72 11

balcopriorat@eresmas.net

CARTA A UN QUE NO ÉS DE LA MORERA

Estimat amic:

T'has comprat una caseta a La Morera de Montsant. Ben fet. Nosaltres ja fa temps que som aquí: trenta-un anys, i t'asseguro que enlloc trobaràs una altra vileta com La Morera. I ara, demanes consell.

La casa és mig enfondrada, doncs bé, tira-la amunt i endreça-la que quedi bé de l'exterior i malda perquè no desentoni de la resta de les cases de la vila.

Sigues com a invitat al poble. Els vilatans, a La Morera de Montsant, ja hi han nascut: tu no. Tingues-ho present ara i sempre.

Barreja't amb la gent i aprèn dels pagesos. Ells tenen el seu món i la seva cultura i en podem aprendre moltes coses útils. Fes-te amics a tota la vila; això comporta una gran satisfacció.

Si alguna cosa no comprens o bé et molesta, pensa que hi ha realitats que a tu et superen, no t'enfadis ni mostris cap animadversió a ningú. És una postura digna i de cortesia.

La ràdio i la tele no les elevis massa fort. La gent ha de descansar.

La gran mola del Montsant, que des d'aquí es veu, amb els seus superbs cingles i barrancs, és a tocar. Contemplant-la sento una beatitud i una gran pau i desitjaria que tu sentissis el mateix. Ja veuràs com el Montsant et fa seu.

I així tan senzill.

Salutacions del teu amic.

Ramon QUADRADA i ORNOSA

Agost de 2004

Casa en construcció a La Morera de Montsant. F. ced.: Ramon Quadrada

HIMNE AL MONTSANT

(piano i cant)

TEMPS DE MARXA

mf. Ti-rem a- munt — cap a Mont-sant — per dir-ns els

grau en-tre cin-galls — i co-me-llars — de co-do-dells — a dalt de tot — la ser-ra gran —

qual-ta al reg-nat — de l'al-ti-tud i de lo gran — bon mi-ra-dor de fit a fit de l'ho-rit-zó

CANT

Oh! nos-tra mun-ta-nya del Mont-sant — i que gran i que be-lla

que és — mi-ra — guar-de el Pri-o-rat — des dels cin-gles i els tur-ons

HIMNE AL MONTSANT

Oh! — nos-tra mun-ta-nya del Mont-sant — i que gran i que be-lla que és —

dó-na peu als es-pe-rita en-lai-rant-los cap al cel —

LENT

al cel

Reus, setembre 1977

HIMNE AL MONTSANT

Tirem amunt
Cap al Montsant
Per dins els graus
Entre cinglalls
I comellars
De codoreds

*
A dalt de tot
La serra Gran
Guaita al regnat
De l'altitud
I de la gran

*
Bon mirador
De fit a fit
De l'haritzó

Oh! Nostra muntanya del Montsant
I que gran i que bella que és
Mira i guarda el Priorat
Des dels cingles i els turons

*
Oh! Nostra muntanya del Montsant
I que gran i que bella que és
Enlairant-los cap al cel,
CAP AL CEL !!

Lletra i música de
RAMON QUADRADA I ORNOSA (1984)

Nota:

Pròximament aquest HIMNE AL MONTSANT sortirà enregistrat en cassette.

JOSEP CARRÉ PÀMIES

*Servei de retro i
Excavacions*

C/ del Pilar, s/n
Tel. 977 82 10 15
CORNUDELLA

AGRÍCOLA
MONTSANT, SL.

ESTACIÓ DE SERVEI

TALLER DE REPARACIÓ DE
VEHICLES

DISTRIBUCIÓ A DOMICILI

·gas-oil de locomoció

·gas-oil de calefacció

Comte de Rius, s/n - Tels 977/82 14 76-77
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT

Allianz

Gavaldá - Pedrola, S.L.
Sociedad de Agencia de Seguros

Avgda. Jocs Olímpics, local 13
43202 Reus (Tarragona)
Tel. i Fax 977 319 095

Allianz Seguros
Registro 195/0416

MILAR

**FRIGORÍFICS,
RENTADORES
RENTAPLATS, TV
VIDEOS, CÀMARES
ETC.**

Electromèstics Casanovas, S.A.
Galanes, 2
Tels. 977 34 02 47 - 977 34 23 70
REUS

UNA CAPUTXETA A LA MORERA

Vet aquí una vegada, en un poble anomenat La Morera de Montsant hi vivia una nena molt bonica. El seu nom no importa perquè tothom la coneixia amb el sobrenom de Caputxeta Vermella.

I per què us preguntareu. Doncs perquè quan va néixer la seva àvia li va fer una capa amb caputxa de color vermell, era horrible!!!! però la seva mare li posava els diumenges perquè no fos dit, i així l'àvia estava contenta.

Però bé, no ens despistem, aquesta història comença el dia que la Caputxeta va fer sis anys, ella es creia que ja era una nena gran però als ulls de la seva mare encara era un petit infant innocent i indefens.

La seva mare tenia 35 anys, i era una gran professional. Cada dia anava a treballar a Reus, sortia a les set del matí i no tornava fins al vespre. Però de vegades, la feina l'obligava a baixar a Barcelona; o fins i tot, agafava l'avió per anar a qualsevol ciutat de Europa.

L'Angelina, la mare de la Caputxeta, treballava molt i això feia que la nostra protagonista se sentís una mica trista, ella volia tenir una mare que anés a buscar-la cada dia a l'escola i que li preparés el berenar. Malgrat això, l'Angelina sempre procurava passar el major temps possible amb la seva filla, més val poc i intens li deia tot sovint...

En canvi el pare de la Caputxeta, en Miquel, treballava al mateix poble, ell era el que portava la Caputxeta a l'escola cada matí i a la tarda l'anava a recollir. Cada dia, li explicava un conte abans d'anar a dormir i esperava que els ulls a poc a poc s'anessin tancant, però tot sovint s'adormia ell abans, aleshores la Caputxeta mirava per la finestra i pensava què estaria fent la seva mare.

Un dia, mentre l'Angelina estava preparant la maleta per anar a treballar, va trucar l'àvia de la Caputxeta, després d'una estona de xerrar, penjà el telèfon i es deixà anar com un sac de patates a sobre del sofà...

— Què passa mama? —preguntà la Caputxeta.

— Res ... bé, sí que passa, la teva àvia té un refredat d'aquells que et deixen sense forces ni per moure les pestanyes.

— Pobreta... quin rotllo!!!

— Doncs sí, el metge li ha receptat un xarop que hauré d'anar a buscar a la farmàcia de Cornudella, però és clar, entre anar i venir no tindrè temps de portar-li... ummmm!!! i el teu pare t'ha de portar al cole... ummmm!!! i jo haig d'anar a treballar... ummmm!!!, però, abans li hauria de preparar una mica de menjar i portar-li... ummmm!!!, ...

— Mama, frena, no entenc res!!!!

— Ja ho entendràs filla!! Haig de buscar una solució ja!!! Tinc els minuts comptats!!

— Tinc una idea mama, si ho prepares tot, jo aquesta tarda després de l'escola puc anar a veure l'àvia a casa seva i així li porto tot.

— Però, tu sola, no sé... encara ets una mica petita, no?

— Nooooo!!! jo ja sóc gran i per anar a casa l'àvia només haig de creuar tot el poble.
— D'acord, però si us plau vigila, no et desviïs del camí i no escoltis ningú!!!
Sobretot, ves amb molt de compte amb el llop!!!!
L'Angelina, corrent com sempre ho prepara tot, ho deixa a la cuina i se'n va a treballar.

A la tarda, quan la Caputxeta torna de l'escola amb el seu pare agafa les bosses que ja estan preparades, s'acomiada del seu pare i se'n va al carrer molt contenta.

Pel camí va cantant: Buleria, buleriaaaaa... és una cançó horrible, però com que no deixa de sonar a la ràdio s'enganxa com una pega dolça.

A mig camí es troba amb el llop

— Ahhh!!! quin ensurt!!! —exclama la Caputxeta.

— No t'espantis Caputxeta —li respon el llop —A on vas tan contenta????

— A casa la meva àvia, està molt constipada i necessita el xarop i una mica de menjar...

— Ummm... aquest menjar fa molt bona olor!!! Segur que l'ha preparat la teva mare.

— Doncs sí, però ara me n'he d'anar, l'àvia ja fa estona que m'espera.

El llop té molta gana, però és clar, menjar-se una nena al mig del poble és massa perillós, algú el podria veure, és per això que decideix enredar la Caputxeta per arribar primer ell a casa de l'àvia.

— Mira Caputxeta, si vas per aquest camí trobaràs unes pedretes rodones molt boniques, segur que la teva àvia estarà molt contenta perquè les podrà posar a les jardineres del balcó.

— Guai!!! És molt bona idea. Gràcies llop. Me n'hi vaig.

La Caputxeta va anar pel camí que li va indicar el llop, i va trobar moltes pedres molt boniques. Què contenta estarà l'àvia, pensava la Caputxeta.

Mentrestant, el llop es va afanyar per arribar primer a casa de l'àvia i va trucar a la porta.

— Qui demana? — va preguntar l'àvia.

— Sóc la Caputxeta —va dir el llop amb una veu molt dolça.

— Passa, bonica, passa —va cridar l'àvia que estava al sofà del menjador mirant un programa d'aquells de xafarderies.

El llop es va apropar a l'àvia i aquesta quan es va adonar de que no era la Caputxeta va apretar a córrer fins que va aconseguir amagar-se a dalt de les golfes dins d'unes caixes.

El llop molt enfurismat perquè no aconseguia trobar l'àvia va decidir amagar-se a dins del llit i esperar la Caputxeta, de fet preferia menjar-se la Caputxeta perquè era més tendre.

Al cap de poca estona van picar a la porta:

— Hola àvia, que puc passar? —va preguntar la Caputxeta.

— Sí, bonica, passa passa. — va dir el llop.

La Caputxeta es va acostar al llit i molt sorpresa li va preguntar:

— Àvia, quin nas més gran que tens?

— És que estic molt refredada —va respondre el llop.
 — Però àvia, quins ulls més grans que tens?
 — És de tant de mirar la televisió!
 — Si, però, àvia per què tens la boca tan gran?
 — Per menjar-te millor!!!! ...—va exclamar el llop mentre sortia del llit fent un bot.
 La Caputxeta esfereïda va començar a córrer i demanar auxili, cridava tan fort que un veí que passava per davant de la casa en aquell moment la va sentir i s'hi va acostar a veure què passava.
 El llop, en veure que el veí l'amenaçava de trucar els caçadors de llops va fugir corrent i mai més li van quedar ganes de tornar per La Morera.
 La Caputxeta i el veí van buscar l'àvia que estava encara amagada a les golfes i quan la van trobar ho van celebrar amb un bon berenar.
 Bé amics, com ja sabeu de tots els contes se'n pot extreure una lliçó, espero que mai feu com la Caputxeta i no us escolteu un desconegut, ni tan sols a La Morera.

Marta PLAAGUADÉ
 Agost 2004

Mitja Galta, 30
 Tel. 977 82 70 63 / 977 24 43 13
 977 22 24 51
 SCALA DEI

 LA CONRERIA D'SCALA DEI

CELLER D'ELABORACIÓ I CRIANÇA DE VINS
 DOQ PRIORAT

La Conreria d'Scala Dei S.L.
 Mitja Galta, 32 • 43361 Scala Dei • Tel. 977 82 70 55
 laconreria@scaladei.org • www.scaladei.org

BAR JUNCOSA

Josep Ma. Dols Argany

ENTREPANS
I
TAPES VARIADES

Pla de l'Església, 5 · Telèfon 977 82 10 38
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT (Priorat)

 TRACTONIN, S.L.
Maquinària Agrícola i Jardineria

C. Dr. Domènech, 12 - 43203 Reus
Tel. 977 313 862 - Fax 977 320 518
e-mail: tr@ctonin.infonegocio.com

 SAME

 Lamborghini

agria

TORO

PARTNER

PARLEM DE VELA A LA MUNTANYA

Entrevista a Ricard Sans Porqueres

En Ricard és un nen de 9 anys que actualment viu a La Morera. El seu "hobby" principal és fer esport. Un dels esports que més li agrada és la vela i hem anat a trucar a la porta de casa seva perquè ens en fés cinc cèntims.

Ricard, quan vas començar a navegar?

- *Encara no tenia els sis anys, devia tenir-ne cinc i mig o així. Des de l'any 2000, ara fa uns quatre anys.*

Per què et vas decidir a fer vela?

- *Ho vaig decidir perquè m'agradava i vivia a Mallorca, molt a prop del mar.*

I tu tens un vaixell propi?

- *Sí, és un optimist, un tipus de vaixell que va sense motor, funciona amb el vent.*

Que li has posat nom?

- *Sí es diu Ricard com jo.*

Com és de gran?

- *Fa 1'20 metres de llarg més o menys, i el pes màxim que pot aguantar són 60 quilos. Perquè et facis una idea et diré que hi caben vuit nens a dins, però, sense navegar que sinó s'enfonsaria.*

Em podries explicar què són les regates?

- *Són carreres que has de fer per un cicuit que et marquen amb unes boies. Hi ha diferents tipus de recorregut, el ZI, el ZO, la forma de vela...*

I com va el funcionament de les regates?

- *Tots els velers comencem des del mateix punt de partida que és un línia imaginària que uneix dues boies. En una boia hi ha el Jurat dins un vaixell, i a l'altra hi ha una llanxa amb unes altres persones que també vigilen la regata. Llavors els velers ens posem darrere de la línia imaginària i hem de fer el recorregut que ens hagin dit en el menor temps possible.*

I qui guanya, el més ràpid?

- *Sí el més ràpid i el que ho hagi fet millor.*

Com?

- *Durant el recorregut el jurat et vigila perquè no et saltis cap norma del reglament, com per exemple tocar una boia, sortir de la línia imaginària (lay line) que envolta el recorregut o sortir fora de línia. I quan t'equivoques d'alguna manera, et fan fer una penalització com per exemple, fer dues voltes a una boia.*

I com marquen les penalitzacions?

- *Doncs, per exemple quan surts fora de línia (que vol dir passar la línia de sortida abans de temps) treuen una bandera individual que és blanca amb una creu blava.*

I qui són aquests membres del jurat?

- *Els del jurat són membres de la Federació d'altres clubs. No són mai del mateix club que els competidors, i tots ells estan en un vaixell mirant els participants amb uns prismàtics.*

Aquestes regates es fan a prop de la costa?

- *Mira... una milla són 3 quilòmetres, doncs les regates les fan a unes dues milles de la costa.*

Quanta gent hi pot participar en una regata?

- *Doncs... de 40 a 200 persones. No poden ser més de 200 persones. si se'n volen apuntar més han d'escollir-ne només 200.*

Pot participar gent de totes les edats?

- *Bé, és que hi ha diferents categories segons les edats, la A, la B i la C. Jo sóc de la C, però participem tots junts, i els premis els donen per categories, miren qui ha estat el primer de la A, el primer de la B...*

I tu has guanyat mai cap premi?

- *Sí, ja n'he guanyat molts.*

Ah sí! Quins?

- *Vaig quedar 2n de la categoria C de la competició de Mallorca, i també he sigut 3r al campionat de Sa Ràpita que vaig fer el cap de setmana següent al de Mallorca. O sigui que aquests dos van ser seguits.*

I quin ha estat el darrer?

- *L'últim l'he guanyat aquest estiu, he quedat 3r del campionat de la Costa Daurada. Si vols t'ensenyo els trofeus.*

D'acord!

(Acompanyem al Ricard a veure els trofeus i la veritat és que en té uns quants, copes, medalles, alguns trofeus que són motius mariners...).

Ara ho tindràs difícil per continuar fent vela si et quedes a viure a La Morera, no?

- *Una mica més, però vull continuar.*

A quin club pertanys ara?

- *Ara estic al Real Club Nàutic de Tarragona.*

Així t'ho prens de debó, no? Fins on t'agradaria arribar en el món de la vela?

- *A mi m'agradaria arribar fins al campionat mundial.*

I què et falta per arribar-hi?

- *Em falta guanyar el campionat de Catalunya, el d'Espanya i el d'Europa.*

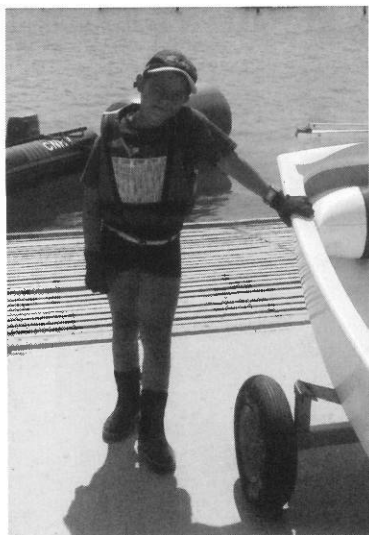
I com ho portes?

- *El proper que faré és el de Catalunya i pot ser que em deixin participar en el d'Espanya a la vegada.*

I com és això?

- *Perquè va per puntuació i si segueixo com fins ara podré participar en els dos campionats.*

• I tot aquest tema de la vela i dels campionats ja et deixa portar un bon ritme a

l'escola?

- *Sí, m'agraden molt els esports, però sé que l'escola també és important.*

En fi, moltes gràcies per explicar-nos tantes coses sobre aquest tema.

- *De res.*

Per acabar explicaré una anècdota que va comentar la mare del Ricard, la Carmen, que en tot moment va estar pendent de les explicacions del seu fill. Diu que el Ricard necessita concentrar-se per no confondre la dreta amb l'esquerra (com molts de nosaltres), en canvi quan li dius estribord i babord ho entén a la primera.

En fi, qui sap, potser algun dia veurem el

Ricard de campió mundial de vela... De moment ja l'han vist per la televisió local de Mallorca.

Ànim Ricard, val la pena lluitar per allò que vols!

Mònica GANDUXÉ

Agost de 2004

Fotos cedides: Ricard Sans Porqueres

IL·LUSTRACIONS GRÀFIQUES DE

*Josep Millera arribant amb el ruc a la porta de casa seva. Any 1957.
(Foto cedida: Esperança Porqueres)*

*Joan Crivillé, Simeón Nebot,
Tomàs Porqueres i Sabino Peris.
Novembre 1942.*

*Samuel Franquet , Enric i Sabino
Peris. Any 1934.
(Foto cedida: Josep Enric Peris)*

*Celestino Porqueres amb la colla de caçadors
de l'època. (F. ced: Basília Almuzara)*

RECULL DE FOTOGRAFIES PER A L'ARXIU

LA HISTÒRIA DE LA MORERA

*Celestino Porqueres passejant pel carrer La Bassa.
(F. ced.: Basilia Almuzara)*

*Julia Carraté, esposa de'n Celestino amb el seu nét Jordi en braços
(F. ced.: Basilia Almuzara)*

*Ma. Lluïsa Garreta, Lluïsa Massó, Salvador Dosaigües Figueres i Ma. Neus Miró Dosaigües, venint de buscar aigua a la Font.
(F. c.: Salvado Dosaigües)*

*Carme Abella, Maria Porqueres, Dolores Porqueres, Tomàs Porqueres, Carme Nebot, Roman Porqueres i Serafi Abella a casa d'uns parents de Barcelona
(Foto cedida: Ramona Nebot)*

D'IMATGES DEL NOSTRE POBLE

HOMENATGE A TERESA DOSAIGÜES ABELLA

*Teresa Dosaigües Abella.
Foto cedida: Gerard Quevedo*

*"Dolç moment et roman al cor
de la primera llum albirada.
Amb fermesa i alegria
la vida se't regala.
Ni tinguis pressa, un desig t'aguarda"*

Això deia la placa commemorativa amb la que l'Ajuntament de La Morera va obsequiar la seva filla centenària Teresa Dosaigües Abella el passat diumenge 27 de juny

Un acte, en el que la Teresa, als seus 106 anys ens va demostrar un cop més la seva fortalesa, la seva vitalitat i l'alegria que la caracteritza.

No podem, doncs, passar sense sumar-nos a aquest més que merescut homenatge que se li va retre al seu estimat poble natal del que ella n'està tan orgullosa.

EN RECORD A ALBERT BORRÀS PALLEJÀ

El soroll eixordador de la moto, aquell somriure tant especial, la teva simpatia gratuïta, fins i tot l'estima per la independència que t'ha fet viure mil experiències, romandran sempre a la nostra memòria i ens mantindran viu el teu record, fins que potser, qui sap, de nou ens retrobarem .

Família BORRÀS PALLEJÀ

Dibuix de Francesc Masip

LA MORT D'UN AMIC

(Del "Diari d'un monjo imaginari de la Cartoixa de Scala Dei")

10-10-1831.

Durant el passeig d'avui he tingut de company de conversa el germà Josep, prevere. M'ha dit que té una malaltia irreversible. El metge li ho ha comunicat amb el Sr. Prior de testimoni. Amb quina serenitat m'ho ha dit! Admirable Josep; "Pepe" com vol que l'anomenem.

Sempre hem estat bons amics. És un mica més gran que jo i, en algunes coses, ha estat el meu mestre. Quan vaig entrar a la Cartoixa, em va delegar la música. Ell tenia altres tasques i... que bé que les ha dut totes a fi de bé.

M'ha dit que ha posat la vida en mans de Déu. Sempre li ha tinguda. M'ha preguntat: com deu ser el cel? Hem buscat cites del Nou Testament. La que més li ha agradat és la que parla d'un àpat. Ens hem posat a riure tots dos.

29-11-1831.

El Pepe és mort. Les seves despulles demà seran exposades a l'església del Monestir. El pare Josep és un cas excepcional dintre l'Ordre i sovint tenia missions a fora del Priorat: Grenoble, Montealegre, Miraflores... fins i tot als Estats Units d'Amèrica i a les colònies espanyoles d'ultramar. A mi em toca vetllar-lo a dos quarts d'una de la matinada.

30-11-1831.

Davant del Sagrari de l'església, el cos del Pepe, revestit amb alba i estola verda. M'ha impressionat i, sense adonar-me'n compte i creient que estava sol m'he posat a plorar com un adolescent a qui se li havia mort el germà gran. Mentre jo resava, han entrat la seva germana i el Sr. Prior. Quasi a duo m'han dit: "L'estimaves molt, oi?"

1-12-1931.

S'ha fet el funeral pel Pepe (Eucaristia en acció de gràcies en el traspàs del pare Josep). Així han intitulat la Missa. No m'ha tocat ser al Presbiteri. Han vingut personalitats polítiques i jerarquies religioses de tot l'Estat. Ara reposa al Cementiri del Cenobi. "Pepe, duré a terme tot allò que m'has encomanat. Ara ja saps com és el Cel".

Josep Enric PERIS i VIDAL

MONTSANT (Poema Musical)

Suite per a sextet

Vol fer crònica d'una excursió des de Cabacés (poble on va nèixer l'autor) fins a La Morera de Montsant (poble d'on és descendent i on va passar moltes temporades de la seva infantesa a casa dels avis paterns).

Els compassos inicials són un toc solemne que vol reflectir la sortida de Cabacés cap al Nord i en direcció a l'ermita de La Foia, per això després d'unes passes trobem uns compassos on es vol sentir un respir tot admirant la natura amb el record d'una persona estimada (compàs 9). Val a dir que aquesta frase es repeteix en diversos pasatges. Amb unes reminiscències als Goigs a la Mare de Déu de la Foia, "arribem" a l'ermita amb el toc de la campana i "resem" una Avemaria, que a més a més d'interpretar-la amb els instruments, es podria cantar (el text, litúrgic) prosseguint el camí amb melodia joiosa fins a l'ermita de la Mare de Déu de Montsant, dintre del terme de La Morera a l'extrem de llevant on, després del toc de la campana escoltem una "ària" de clarinet que es repeteix amb els altres instruments i que pot ser "cantabile" (existeix lletra), amb una altra melodia de "caminata" i alternant les "aturades" com la del compàs 9 albirem La Morera de Montsant. Aleshores sentim la campana parroquial i comença el tema solemne de la Suite que es fa repetitiu. Una successió de sons de campanes amb diferents tons (3a., tònica i 2a. de l'escala) i una "resposta" de l'autor-excursionista d'agraïment i joia. Arribem a La Morera de Montsant.

Josep Enric PERIS i VIDAL

Desembre de 2003.

PIÑOL

FUSTERIA ■ MOBLES

Ctra. de Reus s/n
Tel i Fax 977 82 10 29
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT
-Priorat-

TV-7021, KM 4, PARC NATURAL?

Els eremites eren uns éssers ben peculiars, crec però que prou respectables.

No se'n parla gaire d'ells. Tampoc del que van descobrir. És gràcies a ells, segurament..., que ara podem gaudir de llocs ben especials, llocs on podem amagar-nos del món quan no ens agrada.

Aquí en diem eremites, segurament en altres indrets se'ls anomena d'una altra manera, tot i haver deixat les mateixes petjades.

El poc que conec de la seva vida m'ha captivat. Els envejo, feien el que volien, quan volien, i perquè volien. Respectaven allò que havien de respectar. Seguien la llei de vida, vivint sense llei del més fort.

Venien a la muntanya santa a retrobar la pau, a estudiar la natura, a llegir, a escriure.

D'això potser ja fa més de 1200 anys. Vivien a les coves, a les coves més pregones del Montsant. D'aquí li ve el nom. Es dedicaven a la caça i a la recol·lecció. Primordialment respectaven les decisions que prenia la natura.

Ja ho crec que la trobaven la pau. En un lloc d'aquestes característiques és impossible no trobar-la. Bé, només la troba aquell que la vol trobar.

Ara en molts casos destorbem aquesta pau. Obliguem la natura a fructificar fruits que no vol fructificar. Li imposablem excessos, rapidesa, la transformem i la capgirem.

I de sobte n'esperem més del que pot donar.

Talem boscos, trepitjats pels eremites, llocs que segurament, alguna vegada ells havien respectat i n'havien tingut cura.

I què en fem de les hectàrees de boscos talats o cremats expressament?

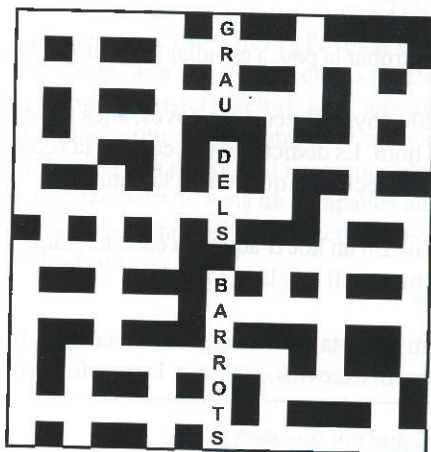
Hi plantem vinya.

Pau FERRAN ROIG

PASSATEMPS

Posar els números de l'1 al 9

	X		/		=9
+		-		-	
	-		X		=4
/		X		X	
	+		-		=5
=3		=8		=7	

10 LLETRES
CARABASSAL
CARRASCLET

9 LLETRES
ARRIBADES

8 LLETRES
ALEMANYA
APARADOR
ASTERISC
ESTUDIAT
GRALLERA
PARAULES
SALFÒRES
SALVADOR

3 LLETRES

ARO
IOT
OPA
PER

4 LLETRES

ARAB
ASIA
FRIS
ROAR
SEUL
SOTA
TRET

5 LLETRES

AGNET
EMANA

6 LLETRES

ACUSAR
ARCAIC
CROMAT

7 LLETRES

ASTERIX
ESPINOS
SOPESAT

NOUNAT
PALLOL
RAFEGA
TROBAR

=3	X	6	/	2	=9
4	+	8	-	7	=5
/	X	X	X	1	=4
9	-	5	X	X	=4
+	-	-	-	-	
=7					

VIATGE

Pujant des de Cornudella vaig veure un paisatge molt canviat. Per començar us he de dir que tot era molt verd, tot i que els pins i els roures havien desaparegut, tot era ben ple de vinyes, s'havien fet costers i arreu es veien filferros i tubs per terra. Em vaig aturar per mirar-m'ho més de prop i el que vaig veure em va deixar bocabadat. De prop les coses canvien i el que realment veia eren unes capsas de color verd. No tenien forma definida, les unes eren quadrades, les altres ovalades... per fora tenien pintats uns pàmpols i del seu interior en sortien una mena de cintes contínues que portaven el raïm, gra a gra fins una altra capsa més gran i rodona.

Aquestes capsas tenien una base d'un metre quadrat i una altura de 4 metres. Com es podien haver aixecat?

El seu interior estava ple de controls i reixes per mesurar la mida del gra, un làser que n'indicava el grau de maduració, un colorímetre per establir la quantitat de sucre, un espectròmetre de masses...I tot això dins de cada capsa!

El curiós del tema és que el raïm en sortia gra a gra, un a un, com si fossin petits ous, matí, tarda i nit sense descans.

Tot aquell muntatge realment era silenciós i acurat. Quan els grans arribaven al centre del sistema s'exprimien d'un en un conservant tots els seus principis i es criogenitzaven els sucres de cada gra, així mateix s'ordenaven per classe, tipus, sucre, etc.

Al poble em van comentar que tot aquest sistema funcionava automàticament, via internet i que fins i tot utilitzaven satèl·lits per tal de veure el grau de maduració general a través d'interferòmetres en canals d'infraroigs. També vaig saber que del tota aquella vasta explotació només se n'ocupava un tècnic, una persona molt qualificada que treballava per internet, des de Nova Zelanda, una mitjana de quatre minuts al dia.

Això no s'acabava aquí : Uns contenidors d'acer, molt polits, cilíndrics d'1m de diàmetre per 2'5m d'altura eren carregats amb tot de pastilletes de most classificat i criogenitzat. Cada una d'aquestes andròmines es col·locava en una mena de disparador d'aire comprimit,(Un tub que jo no sabia on podia arribar).

El compressor es va carregar ràpid i es va sentir talment un tro. En una pantalla per sobre del giny van aparèixer automàticament totes les dades del comboi.

Destinació : Camp interestel·lar dels Monegros.

Ruta : Per sota del Montsant, travessant la línia Alfa-Z

Codi de barres (Genèric i llegible) :

Colònia Priorat, Mars

C.P. : 83431847

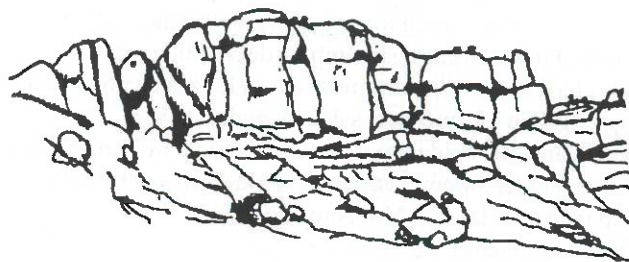
I em vaig despertar. Renoi quin viatge!

Eduard NADAL

Especialitat en:

Peus de porc, cargols, conill a la vinagreta, truita amb suc, arròs a la cassola, estofats, caça "temporada", carns a la brasa, escalivades, llom amb salsa de vi ranci i ametlles...

Restaurant LA MORERA

Tel. 977 82 70 31

LA MORERA DE MONTSANT

LICOR D'HERBES DEL MONTSANT

Ingredients:

- 1 litre d'alcohol
- 1 branqueta de maria lluisa
- 1 branqueta de sàlvia
- 1 branqueta de sajolida
- 1 branqueta de farigola
- 1 branqueta d'orenga
- 1 fulla de llorer
- 2 nous verdes esclafades
- 1 rama de canyella
- 1 nou moscada
- 2 pells de llimona

Preparació:

Es barregen tots els ingredients i es deixen 40 dies a sol i serena. Llavors preparem 5 litres d'almívar amb 5 litres d'aigua i 1 quilo de sucre. Ho barregem amb l'alcohol ben colat i es deixa reposar més d'un mes perquè faci solatge i es pugui filtrar. Fet amb 5 litres d'aigua sortiran 6 litres de licor a 18 graus. Si es vol fer més fort es barreja amb 3 litres d'almívar i llavors surten 4 litres de licor a 25 graus.

CABELL D'ÀNGEL

Ingredients:

- 1 quilo de carabassa
- 900 grams de sucre (si és morè millor)
- 1 pell de taronja

Preparació:

S'esmicola la carabassa i es llencen les llavors. La polpa es posa a bullir 30 minuts amb un got d'aigua, després l'escorrem. Llavors es barreja el sucre, la carabassa, la pell de taronja tallada ben petita i un got d'aigua i es posa al foc sense deixar de remenar; quan canvia el color ja és cuit. S'hi pot afegir un pols de canyella.

BON PROFIT I MOLT BONA FESTA MAJOR!

Restaurant La Morera
Ma. Lluïsa COLOMÉS PÀMIES
Agost 2004

COL·LABORACIONS

Família Dosaigües Massó
Família Pujolà Escalera
Josep Miró i Pilar Porqueres
Família Miró Andreu
Família López i Garcia
Rafael Cantarell Fontcuberta
Cal Grau
Família Porqueres Hoyos
Cal Compte
Ricard Sans Porqueres
Família Garcia Muntané
Família Cal Jana
Cal Pessetó
Jordi Porqueres Holgado
Ivan Porqueres Martínez
Família Segarra Nebot
Família March Queraltó
Família Queraltó Nogués
Família Ferran Roig
Família Gassull
Cal Xenxa
Família Bonet Nebot
Carme de Cabré i Família
Basilía Almuzara Birbe
Família Prats Abelló

Família Joan Barrull
Maria Ventura
Jordi Borràs i Família
Família Bayé Ferrera
Família Peris Cabré
Família Crivillé Miró
Família Quadrada Monteverde
Mas d'en Racó
Carlos Berrueco Quintanilla
Família Pla Aguadé
Família Sabaté Figueres
Ramón Peris i Marina March
Ferran i Ma Rosa March
Josep March
Marga i Armando
Cal Ganduxé
Família Frasquet Solé
Família Duran Solé
Família Frasquet Medina
Família Prats Miró
Jordi Blanch Masip
Família Alcubilla Prats
Família Correig Fraga
Ramon Borràs (Cal Mestre)
Anònims

AJUNTAMENT
DE
LA MORERA DE MONTSANT

CONSELL COMARCAL
DEL PRIORAT

COMIAT

Aquí, qui no gaudeix és perquè no vol.

Les coses sempre es poden veure des de dues bandes, cadascú tria la que vol.

Jo, us aconsello que de tant en tant, gireu un ull cap enrere, cap al passat. I us ben asseguro que sentireu que és del tot esperançador i terriblement encoratjador veure que alguna cosa progressa, avança, i creix. I si te l'has anat fent teva al llarg del temps, aleshores ja és espantant.

Val la pena.

A partir d'aquí trieu, de fet en una Festa Major com la nostra...

Gaudiu , gaudint plenament. Si més no, paciència.

Molt bona Festa Major.

COMISSIÓ DE FESTES

Portada: Misericòrdia Sabaté
Composició: Núria
Col·laboradors: Ma. Carme, Mònica
Imprimeix: Arts Gràfiques Octavi, S.A.
Dipòsit Legal: T-1332/04

DISTRIBUCIONS

Bonaigua

**idesde sempre i per sempre
al vostre servei!**

E-MAIL: bonaigua@wanadoo.es
Carretera Nacional 240, km. 42
TELEF.: 977 87 12 86 - 654 36 11 39
43440 L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ

Caixa Tarragona